

Mədəniyyət

www.medeniyyet.az

YENİ AZƏRBAYCAN PARTİYASININ VI QURULTAYI

08 fevral 2018-ci il

Azərbaycan müasirliyə gedən yoldadır

"Biz inkişaf etməliyik, ən qabaqcıl standartları
milli dəyərlərimizə uyğun olan şərtlə tətbiq etməliyik"

səh. 2

Yanvarda ölkəmizə gələn xarici vətəndaşların sayı artıb

2018-ci ilin yanvar ayı ərzində ölkəmizə gələn xarici vətəndaşların sayı 185 min nəfərdən çox olub ki, bu da ötən ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə 17% artım deməkdir. Rusiya Federasiyası, Gürcüstan, Türkiyə, İran İslam Respublikası və Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri vətəndaşlarının sayı yanvar ayı ərzində ölkəmizə gələnlərin 82%-ni təşkil edib. Keçən ilin yanvar ayı ilə müqayisədə faiz etibarilə daha yüksək artımın müşahidə edildiyi ölkələr isə Küveyt (540%), Pakistan (316%), Hindistan (234%) və Qətərdir (167%).

səh. 9

Rusiya ilə əlaqələrin 25 illiyi münasibətilə sərgi

Rusiya Dövlət Dumasının binasında iki ölkə arasında diplomatik əlaqələrin qurulmasının 25 illiyinə həsr edilmiş sərgi açılıb. Sərginin konsepsiyası Azərbaycanın zəngin tarixə malik olan qədim, eyni zamanda, sürətlə inkişaf edən ölkə olduğunu göstərmək üzərində qurulub. Bir neçə bölmədən ibarət sərgidə ziyarətçilər Azərbaycan tarixinə, mədəniyyətinə dair eksponatlarla, foto və video materiallarla tanış olacaqlar. Sərgi vasitəsilə rusiyalılar ölkəmizin turizm imkanlarından istifadə edəcək, istirahətlərini burada keçirmək barədə düşünəcəklər.

səh. 5

Gözlədiyinizlə qarşılaşanda...

Azərbaycan Dövlət Akademik Opera və Balet Teatrında "Qoyya" baletinin premýerası keçirildi. Balet ziddiyyətlərlə dolu həyat keçirmiş, gözəl və hökmran xanımlarla yaşadığı eşq macəralarının sorağı əsrləri aşan rəssamın son günlərinin təsviri ilə başlayır. Artıq eşitmə qabiliyyətini itirmiş Qoyyanın gözləri qarşısında keçmişdən xəyallar canlanır...

səh. 7

Azərbaycan müasirliyə gedən yoldadır

“Biz inkişaf etməliyik, ən qabaqcıl standartları milli dəyərlərimizə uyğun olan şərtlə tətbiq etməliyik”

Fevralın 8-də Bakıda, Heydər Əliyev Mərkəzində Yeni Azərbaycan Partiyasının (YAP) VI qurultayı keçirilib. Qurultayda partiyanın sədri, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev nitq söyləyib.

Dövlətimizin başçısı partiyanın banisi, ulu öndər Heydər Əliyevin tarixi xidmətlərindən, təşkilatın ölkənin və cəmiyyətin həyatında rolundan bəhs edib, Azərbaycanın müasir inkişafı və gələcək perspektivlərindən söz açıb.

“Sabitlik hər bir inkişafın əsas şərtidir”, - deyən Prezident Azərbaycanın dünyanın ən təhlükəsiz ölkələrindən biri olduğunu vurğulayıb: “Bunu Azərbaycan vətəndaşları yaxşı bilirlər, ölkəmizə gələn çoxsaylı turistlər görürlər. Bundan sonra da Azərbaycan çoxkonfessiyalı, çoxmillətli ölkə kimi uğurla inkişaf edəcək. Bu, bizim böyük sərvətimizdir. Bu, ölkəmizin uğurlu inkişafı üçün əsas şərtlərdən biridir, vətəndaş həmrəyliyi, vətəndaş sülhü üçün əsas şərtidir”.

“Bu il 10 illiyini qeyd edəcəyimiz “Bakı Prosesi” BMT tərəfindən dəstəklənir”

Dövlət başçısı qeyd edib ki, multikulturalizm bizim üçün həyat tərzidir. Ancaq ətrafda gedən hadisələrə, digər bölgələrdə ayrı-seçkiliyə, ksenofobiya rəvac verən,

güclənən amillərə nəzər salsaq görürük ki, bizim bu sahədə siyasətimiz təkə ölkə daxili üçün deyil, dünya üçün də çox önəmlidir: “Təsədüfi deyil ki, bu gün Azərbaycan dünya miqyasında multikultural ideyaların təbliği işində nümunəvi ölkə kimi tanınır. Məhz bizim təşəbbüsümüzlə Azərbaycanda bu mövzu ilə bağlı bir çox mötəbər beynəlxalq tədbirlər keçirilmişdir. Bu il 10 illiyini qeyd edəcəyimiz “Bakı Prosesi” bu gün BMT tərəfindən yüksək qiymətləndirilir və dəstəklənir. Onun da təşəbbüskarı biz olmuşuq. Avropa məkanını müsəlman aləmi ilə yaxınlaşdırmaq istəyimiz böyük nəticə verməyə də, hər halda müsbət tendensiyalara təkan verir. Biz öz siyasətimizi, bu missiyanı beynəlxalq miqyasda davam etdirəcəyik”.

Prezident bildirib ki, Azərbaycan müasirliyə gedən yoldadır: “Biz inkişaf etməliyik, biz ən qabaqcıl standartları milli dəyərlərimizə uyğun olan şərtlə tətbiq etməliyik. Biz çox möhkəm milli köklər üzərində dayanmışıq və bu, bizim üçün əsasdır. Eyni zamanda, biz həmişə dünyaya açıq olmalıyıq və ən qabaqcıl texnologiyaları ölkəmizə gətirməliyik. Beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində fəaliyyətimizi uğurla davam etdirəcəyik”.

Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi barədə danışan dövlət başçısı qeyd edib ki, məsələ mütləq ölkəmizin ərazi bütövlüyü çərçivəsində öz həllini tap-

malıdır: “Biz heç vaxt imkan verə bilmərik ki, torpağımızda ikinci erməni dövləti yaradılsın. Ölkəmizin ərazi bütövlüyü danışıqlar mövzusu deyil və heç vaxt olmayacaq. Onu da qeyd etməliyəm ki, biz tarixi torpaqlarımızı da unutmamalıyıq və unutmuruq. Bizim tarixi torpaqlarımız İrəvan xanlığıdır, Zəngəzur, Göyçə mahallarıdır. Bunu gənc nəsil də, dünya da bilməlidir. Mən şadam ki, bu məsələ ilə bağlı - bizim əzəli torpaqlarımızın tarixi ilə bağlı indi sanballı elmi əsərlər yadadır, filmlər çəkilir, sərgilər təşkil olunur. Biz növbəti illərdə bu istiqamətdə daha fəal olmalıyıq”.

“Gələcək iqtisadi inkişafımızı qeyri-neft sektorunda görürük”

Prezident vurğulayıb ki, bütün planlarımızı həyata keçirmək üçün iqtisadiyyatımızı gücləndirməliyik: “Son iki il ərzində çox ciddi iqtisadi islahatlar aparılmışdır. Bu islahatlar imkan verdi ki, biz ağır vəziyyətdən, neftin qiymətinin kəskin şəkildə aşağı düşməsi nəticəsində yaranmış vəziyyətdən çıxsaq. Bu gün ölkə iqtisadiyyatı öz tempələrini artırır. Növbəti illərdə islahatlar mütləq davam etdiriləcəkdir. Neftin qiymətinin artması, sadəcə olaraq, bizim valyuta ehtiyatlarımızı artıracaq. Ancaq bütün hökumət qurumları elə işləməlidirlər ki, sanki bizdə neft amili yoxdur. Ona görə biz gələcək iqtisadi inkişafımızı qeyri-neft sektorunun inkişafın-

da görürük. Neft sektoru, sadəcə olaraq, bizə əlavə maliyyə resursu yaradacaq ki, bu da öz növbəsində, bizim siyasi resurslarımızı da gücləndirir. Bu da təbiiidir. Ölkə iqtisadiyyatının dayanıqlı inkişafını ancaq bu amillər - qeyri-neft sektoru, sahibkarlıq, idarəetmədə aparılan və aparılacaq islahatlar müəyyən edəcək”.

Yanvar ayında ölkədə ümumi daxili məhsulun 2 faiz, qeyri-neft iqtisadiyyatının təxminən 4 faiz artdığını diqqətə çatdıran dövlət başçısı bildirib ki, 2018-ci il sürətli inkişaf ili olacaq.

Sonra çıxış edən qurultay iştirakçıları ölkəmizdə həyata keçirilən quruculuq işlərindən, əldə olunan nailiyyətlərdən bəhs ediblər. Çıxışlarda 2018-ci il aprel 11-də keçiriləcək növbədənəkar prezident seçkilərində partiyanın sədri İlham Əliyevin namizədliyinin irəli sürülməsi təklif olunub.

YAP-ın sədr müavini-icra katibi Əli Əhmədov 2018-ci il aprel 11-də keçiriləcək növbədənəkar prezident seçkilərində partiyanın sədri İlham Əliyevin namizədliyinin irəli sürülməsi barədə qurultayın qərarını təqdim edib.

Qərar yekdilliklə qəbul olunub.

YAP-ın sədri, dövlətimizin başçısı İlham Əliyev ona göstərilən etimada görə minnətdarlığını bildirib.

Qurultay dövlət himninin səslənməsi ilə başa çatıb.

Mərhum şairin xatirə gecəsi

Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin Xəzər bölməsinin təşkilatçılığı ilə Buzovna qəsəbəsində Ruhulla Axundov adına Mədəniyyət evində Rəhik Ələkbəroğlunun 85 illiyinə həsr olunmuş xatirə gecəsi keçirilib.

Tədbirdə Yazıçılar Birliyinin üzvü Hacı Soltan Əlizadə, Milli Məclisin deputatı,

akademik Ziyad Səmədzadə, Yazıçılar Birliyi Xəzər bölməsinin sədri Arif Buzovnalı Rəhik Ələkbəroğlu ilə bağlı xatirələrini bölüşüb, onun insani keyfiyyətlərindən söz açıblar.

Tədbir ədəbi-bədii kompozisiya ilə davam edib.

Milli Məclisin yaz sessiyasında mədəniyyətlə bağlı bir sıra qanun layihələrinin müzakirəsi gözlənilir.

Milli Məclisin Mədəniyyət komitəsindən verilən məlumata görə, yaz sessiyasında “Kinematografiya

Mədəniyyətlə bağlı qanun layihələrinin müzakirəsi gözlənilir

haqqında”, “Kabel şəbəkəsi yayımı haqqında”, “Azərbaycan muğam sənətinin qorunması və inkişaf etdirilməsi haqqında”,

“Yazılı abidələr haqqında”, “Kulinariya haqqında”, “Ad və soyadlar haqqında” qanun layihələri müzakirəyə çıxarılacaq.

Allah rəhmət eləsin

Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin kollektivi Quba Soyqırımı Memorial Kompleksinin direktoru Rəşadə Bayramovaya atası **Qurban kişinin** vəfatından kədərli olduğunu bildirir və dərin hüznə başsağlığı verir.

Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi Kitab döviyyəsi sektorunun kollektivi Yardımlı rayon Mərkəzləşdirilmiş Kitabxana Sisteminin direktoru Rəhik Səfərova əzizi

Həsənov Zəlfəm Əli oğlunun

vəfatından kədərli olduğunu bildirir və dərin hüznə başsağlığı verir.

Gənc bəstəkarların əsərləri səslənəcək

Fevralın 14-də Azərbaycan Dövlət Akademik Filarmoniyasında Azərbaycan Televiziyasının “Mədəniyyət” kanalı ilə birgə layihə əsasında gənc bəstəkarların əsərlərindən ibarət konsert keçiriləcək. Konsertdə Elvin Quliyev, Tamilla Əhədova, Nigar

Əliyeva, Toğrul Salmanov və Səid Qəninin əsərləri təqdim olunacaq. Gənclərin simfonik orkestr üçün yazdığı əsərləri Xalq artisti Fəxrəddin Kərimovun dirijorluğu ilə Üzeyir Hacıbəyli adına Azərbaycan Dövlət Simfonik Orkestri ifa edəcək.

Fevralın 7-də mədəniyyət və turizm naziri Əbülfəs Qarayev Türkmənistanın, Meksikanın və Tacikistanın Azərbaycandakı səfirləri Mekan İşanqulyev, Xuan Rodrigo Labardini və Rustam Soliyev ilə görüşlər keçirib.

Mədəniyyət və turizm ölkələrarası münasibətlərdə mühüm önəm kəsb edir

Nazir Əbülfəs Qarayev Türkmənistan, Tacikistan və Meksikanın Azərbaycandakı səfirləri ilə görüşüb

Görüşlərdə Azərbaycan Respublikası ilə bu ölkələr arasında mədəniyyət və turizm sahəsində əməkdaşlıq məsələləri barədə söhbət açılıb. Həmçinin Azərbaycanın sözügedən ölkələrlə əməkdaşlığının hüquq-müqavilə bazasının inkişaf etdirilməsi və bu əsasda konkret tədbirlərin əks olunduğu fəaliyyət planının hazırlanması, ölkələrimizdə keçirilən beynəlxalq tədbirlərdə qarşılıqlı iştirakın təmin edilməsi və s. məsələlər ətrafında müzakirələr aparılıb.

Nazir Əbülfəs Qarayev mart ayında Ba-

kıda keçiriləcək "Muğam aləmi" V Beynəlxalq Muğam Festivalı və "AİTF 2018" - 17-ci Azərbaycan Beynəlxalq "Turizm və səyahətlər" Sergisi barədə diplomatlara məlumat verib.

Eyni zamanda, il ərzində Azərbaycanda keçiriləcək digər mədəniyyət və turizm tədbirləri, xüsusilə oktyabr ayında keçirilməsi nəzərdə tutulan növbəti Bakı Beynəlxalq Humanitar Forumu haqqında səfirlər ətrafı məlumatlandırılıb, hər üç ölkə tədbirdə iştirak etməyə dəvət olunub.

"İnsan kapitalını inkişaf etdirək, daha yaxşı gələcək quraq"

Fevralın 7-də BMT-nin Nyu-Yorkdakı baş qərargahında "Ekspo 2025" Dünya Sergisinə Bakı şəhərinin namizədliyi ilə bağlı təqdimat keçirilib.

Tədbiri Azərbaycanın BMT-dəki daimi nümayəndəsi Yaşar Əliyev açaraq ölkəmizin "Ekspo 2025"ə ev sahibliyi etmək təşəbbüsünə dəstəyi səfərbər etmək baxımından belə bir geniş platformada təqdimatın keçirilməsinin əhəmiyyətini vurğulayıb.

Sonra Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidentinin köməkçisi, Beynəlxalq Sergilər Bürosunda (BSB) Azərbaycan nümayəndə heyətinin rəhbəri Elçin Əmirbəyov Bakının "Ekspo 2025" sergisinə ev sahibliyinə namizədliyi barədə təqdimatla çıxış edib. O, Bakının təklif etdiyi mövzunu - "İnsan kapitalını inkişaf etdirək, daha yaxşı gələcək quraq" və BMT-nin Dayanıqlı İnkişaf Məqsədləri ilə uzlaşan təhsil, səhiyyə və məşğulluq alt mövzularını ətraflı izah edib.

BMT-yə üzv dövlətlərin nümayəndələri Azərbaycanın zəngin tarixi və mədəniyyətini, onun irimiqyaslı beynəlxalq tədbirlərin təşkili sahəsində təcrübəsini, ölkəmizin Avropa və Asiya arasında körpü rolunu oynadığını, beynəlxalq multikulturalizm mərkəzi kimi tanındığını, Bakının gözəlliyini və ilk dəfə olaraq

BMT-nin baş qərargahında Bakının "Ekspo 2025" Dünya Sergisinə namizədliyi ilə bağlı təqdimat keçirilib

"Ekspo 2025" sergisinə ev sahibliyi etmək üçün üstünlüklərini əks etdirən videofilmi izləyiblər.

Tədbir haqqında danışan Elçin Əmirbəyov deyib: "Ekspo 2025" sergisinə ev sahibliyi edəcək ən gənc dövlət kimi Azərbaycan dünya ölkələrini təhsilə, səhiyyəyə və məşğulluğa sərmayə yatırmaq yolu ilə global səviyyədə insan kapitalının inkişaf etdirilməsi üçün yollar tapmağa çağıracaq. Bu gün burada, BMT-nin baş qərargahında, "Ekspo 2025" sergisinin Bakıda keçirilməsi ilə bağlı layihəmizi təqdim etmək və 2017-

ci ilin sentyabr ayında BSB-nin Parisdəki baş qərargahında Bakının "Ekspo 2025" təklifinin rəsmi təqdim olunmasından sonra keçən dövr ərzində əldə edilmiş irəliləyiş barədə BMT-nin üzv dövlətlərinə məlumat vermək imkanından məmnun olduq".

"Bakı Ekspo 2025" layihəsinin təqdimatından sonra tədbir iştirakçılarının şərəfinə ziyafət verilib.

"Ekspo 2025" sergisinə Bakının ev sahibliyi ilə bağlı daha ətraflı məlumatı layihənin saytıdan əldə etmək olar: www.bakexpo2025.com

"Ekspo 2025" sergisinə ev sahibliyi üçün ideal məkan

İtaliya portalında Bakı haqqında məqalə dərc olunub

İtaliyanın "Notizie Geopolitiche" analitik portalında "Azərbaycan. Bakının "Ekspo 2025" sergisinə namizədliyi" adlı məqalə dərc olunub.

Tədqiqatçı Corciya Pıların müəllifi olduğu məqalədə "Ekspo 2025" Dünya Sergisinə Bakının namizədliyi ilə bağlı ötən ilin noyabrında Parisdə və bu ilin yanvarında Davosda keçirilmiş təqdimat mərasimlərindən bəhs olunur. Dünya sergilərinin 160 ildən artıq müddətdə ölkələrin mədəniyyətini və sənaye inkişafını qeyd etmək üçün təşkil olunduğunu bildiren müəllif Bakının "Ekspo 2025"ə ev sahibliyi üçün namizədliyini irəli sürməkdə məqsədlərinin daha geniş olduğunu vurğulayır. Qeyd edir ki, "İnsan kapitalını inkişaf etdirək, daha yaxşı gələcək quraq" şüarı Azərbaycan hökuməti tərəfindən insan kapitalının inkişafına yardım göstərmək və onun qorunmasını təmin etmək üçün Azərbaycanın dövlət qurumlarının səylər göstərdiyini sübut edən ismarıqdır.

Yazıda Avropa və Asiya qitələrinin kəsişməsində yerləşən Azərbaycanın həm beynəlxalq iqtisadi, həm də mədəni münasibətlərdə strateji rol oynadığı, Bakı şəhərinin zəngin tarixi irsi, möhtəşəm memarlıq üslubuna görə dünyanın ən gözəl şəhərlərindən biri kimi şöhrət qazandığı qeyd olunur.

Müəllif Azərbaycanın təbii gözəlliyə, qonaqpərvərliyə, multikultural və tolerant dəyərlərə malik olan, həmçinin beynəlxalq tədbirlər üçün daha çox seçilən ölkə olduğuna görə "Ekspo 2025" sergisinə ev sahibliyi üçün ideal məkan olduğunu vurğulayır.

"Bu, caz deyil, əsl sevgi musiqisidir"

Martın 8-də Azərbaycan Dövlət Rus Dram Teatrının səhnəsində İsrailin tanınmış saksofon ifaçısı Jey Sevenin konserti keçiriləcək.

Romantik saksofon musiqiləri və dünya musiqi incilərindən ibarət "Bu, caz deyil, əsl sevgi musiqisidir" adlı proqram 8 mart - Beynəlxalq qadınlar günü münasibətilə xanımlara əsl bayram töhfəsi olacaq. Dünyaca məşhur olan virtuoz ifaçının konsertləri bir çox ölkələrdə səbirsizliklə gözlənilir. Musiqiçi təkcə saksofon alətində deyil, ispan gitarası, fleyta, zərb alətlərində də ifaları ilə dinləyiciləri heyran edir.

Bakıda təqdim ediləcək proqramda dünya estrada ulduzlarının repertuarı və klassik əsərlərdən parçalar səsləndiriləcək. Konsertə təşrif buyuranlar S.Vonder, F.Papetti, J.Dassen, E.Morrikone və Rəşid Behbudovun repertuarından sevilən mahnıların instrumental versiyalarını da dinləyə biləcəklər.

Lalə

"Leyli və Məcnun" Gəncə Dövlət Filarmoniyasında nümayiş olunacaq

Fevralın 11-də Gəncə Dövlət Filarmoniyasında Üzeyir Hacıbəylinin "Leyli və Məcnun" operasının tamaşası keçiriləcək.

Azərbaycan Dövlət Akademik Opera və Balet Teatrından verilən məlumata görə, tamaşa operanın 110 illik yubileyi çərçivəsində nümayiş olunacaq.

Tamaşada Xalq artisti Mənsur İbrahimov (Məcnun), gənc muğam ifaçısı Arzu Əliyeva (Leyli), əməkdar artistlər Cahangir Qurbanov (Nəfəs), Təyyar Bayramov (İbn Salam), Xalq artisti Sabir Əliyev (Şeyx), solistlər Afaq Ağayeva, Elnur Zeynalov, Aytən Məhərrəmov, Taleh Yəhyayev, Nəzər Bəylərov, teatrın xor kollektivi və simfonik orkestri çıxış edəcək. Tamaşanın dirijoru Əməkdar incəsənət xadimi Sevil Hacıyevadır.

“Azərbaycan memarlığında alman irsi” kitabının təqdimatı keçirilib

Fevralın 8-də “Kapellhaus” Azərbaycan-Alman Mədəniyyət Mərkəzində memarlıq doktoru, professor Elçin Əliyevin Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi və Almaniyanın ölkəmizdəki səfirliyinin dəstəyi ilə nəşr olunmuş “Azərbaycan memarlığında alman irsi” kitabının təqdimat mərasimi keçirildi.

Alman mütəxəssisləri Bakıda memarlıq incilərinin yaranmasına öz töhfələrini veriblər

Təqdimat mərasimində mədəniyyət və turizm nazirinin müavini Sevda Məmmədliyəva çıxış edərək Prezident İlham Əliyevin 2016-cı il avqustun 30-da “Cənubi Qafqaz regionunda alman məskənlərinin salınmasının 200 illiyi haqqında” sərəncam imzaladığını xatırladı. Həmin sərəncamdan irəli gələn məsələlərin həlli istiqamətində bir sıra

tədbirlər keçirildiyi diqqətə çatdırıldı. Qeyd edildi ki, alman memarları XIX əsrin sonu - XX əsrin əvvəllərində neft bumu sayəsində sürətlə inkişaf edən Bakıda memarlıq incilərinin yaranmasına öz töhfələrini veriblər. Alman əsilli memarların layihələri ilə inşa olunan tikililər Azərbaycan memarlığının, eləcə də Bakı, Gəncə və digər şəhərlərin inkişafında müəyyən mərhələ təşkil edib.

Sevda Məmmədliyəva kitabın Azərbaycan-Almaniya dostluq əlaqələrinin daha da möhkəmləndirilməsinə və ölkəmizdəki multikultural mədəni mühitin inkişafına töhfə olduğunu vurğuladı.

Almaniyanın Azərbaycandakı səfiri Mixael Kindsqrab çıxış edərək bildirdi ki, “Azərbaycan me-

marlığında alman irsi” kitabı iki ölkə arasında olan yüksək səviyyəli əlaqələri bir daha təsdiq edir. Vurğuladı ki, ötən il alman mühacirlərinin Azərbaycanda məskunlaşmasının 200 illiyi geniş şəkildə qeyd olunub. Ölkəmizin müxtəlif yerlərində, xüsusən də Göygöl və Şəmkir rayonlarındakı alman mədəni irsi hər iki xalqın gələcəkdə

dostluq əlaqələrinin inkişafı baxımından möhkəm bünövrədir. Səfir alman irsinin qorunub saxlanılmasına görə Azərbaycan xalqına minnətdarlığını bildirdi.

Sonda kitabın müəllifi, professor Elçin Əliyev çıxış edərək “Azərbaycan memarlığında alman irsi” kitabı haqqında məlumat verdi. Bildirdi ki, kitabda XIX əsrin əvvəllərindən Azərbaycanda məskunlaşan almanların yaratdığı memarlıq abidələri əksini tapıb. Kitabda həmin abidələrin memarlıq üslubu, bu günə qədər qorunması istiqamətində atılan addımlardan bəhs olunur. O, nəşrin ərəşəyə gəlməsində əməyi olanlara minnətdarlığını bildirdi və kitabı öz imzası ilə oxuculara təqdim etdi.

Qeyd edək ki, XIX əsrin əvvəllərində Azərbaycanda ilk alman koloniyası - Helenendorf (indiki Göygöl şəhəri) salınmış, sonrakı dövrlərdə Şəmkir, Qazax, Tovuz, Ağstafa rayonları ərazisində Annenfeld, Qeorqsfeld, Qrünfeld, Traubenfeld - ümumilikdə 8 alman koloniyası yaranmışdı. Sənayedə və təsərrüfatda yaxşı mütəxəssis olan almanlar tərəfindən inşa edilən körpülər, müxtəlif tikililər, şərab zavodları indiyədək qalır. Alman kolonistlərinin Gəncə şəhərində, Şəmkir və Göygöl rayonlarında inşa etdirdiyi yaşayış evləri, kilisə (lüteran kirkası) və digər tikililər qalmaqdadır. Bakıda Kapellhaus binası da bu memarlıq irsinin möhtəşəm nümunələrindən biridir.

Fariz

Ölkəmizlə UNESCO arasında əməkdaşlığın geniş perspektivləri var

Milli Komissiyanın gələcək fəaliyyət planına dair müzakirələr aparılıb

Xarici İşlər Nazirliyində UNESCO üzrə Azərbaycan Respublikası Milli Komissiyası üzvlərinin rəhbərlik etdikləri qurumlarda UNESCO məsələlərinə cavabdeh olan şəxslərin iştirakı ilə iclas keçirilib.

Xarici İşlər Nazirliyinin mətbuat xidmətindən bildiriblər ki, iclasın məqsədi işçi səviyyədə Milli Komissiyanın qarşısında duran məsələlərin və gələcək fəaliyyət planının müzakirəsi, eləcə də aidiyyəti qurumlar arasında daha sıx əlaqələndirmənin təmin edilməsi ilə bağlı fikir mübadiləsinin aparılması olub.

İclası açan Xarici İşlər Nazirliyinin xüsusi tapşırıqlar üzrə səfiri - UNESCO üzrə Azərbaycan Respublikası Milli Komissiyasının baş katibi Elnur Sultanov ölkəmizlə UNESCO arasında mövcud əlaqələrdən bəhs edib. Baş katib bu əlaqələrin inkişafında Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti, UNESCO-nun xoşməramlı səfiri Mehriban xanım Əliyevanın müstəsna xidmətlərini qeyd edib. Vurğulayıb ki, Azərbaycan mədəniyyətinin beynəlxalq aləmdə tanınması və UNESCO ideyalarının təbliği istiqamətində Mehriban xanımın rəhbərlik etdiyi Heydər Əliyev Fondu tərəfindən mühüm layihələr həyata keçirilib.

2017-ci ildə ölkəmizin UNESCO-ya üzvlüyünün 25 illiyini qeyd etdiyini diqqətə çatdıran E.Sultanov Azərbaycan ilə qurum arasında əməkdaşlıq üçün geniş potensialın olduğunu bildirib və gündəmdə duran cari məsələlər haqqında məlumat verib.

Daha sonra Azərbaycan ilə UNESCO

arasında mədəniyyət, elm, təhsil, informasiya, multikulturalizm, gender bərabərliyi və digər sahələr üzrə əməkdaşlığın hazırkı vəziyyəti və perspektivləri ətrafında geniş fikir mübadiləsi aparılıb, bir sıra yeni təkliflər irəli sürülüb və qurumlararası koordinasiyanın möhkəmləndirilməsinin vacibliyi vurğulanıb.

Dövlət Gənc Tamaşaçıları Teatrında 2018-ci il üçün daha bir yeni tamaşanın məşqləri başlanıb. Bu dəfə yaradıcı heyət böyük dramaturq və şair Hüseyn Cavidin “Ana” pyesi əsasında eyniadlı tamaşa hazırlayır.

“Cavid dramaturgiyası, onun qəhrəmanları, fəlsəfi baxışları insanı daima düşündürür, onu sanki saflaşdırır. Ümid edirəm ki, “Ana” tamaşası da teatrimizin repertuarında özünə möhkəm yer tutacaq,

“Ana” yubilyar aktrisanın benefis-tamaşası olacaq

tamaşaçıları tərəfindən sevgi ilə baxılacaq. Bu tamaşa həm də istedadlı aktrisəmiz Nübar Novruzovanın 60 illik yubileyi ilə əlaqədar benefis-tamaşası olacaq”, - deyə teatrın direktoru, Əməkdar artist Mübariz Həmidov bildirib.

Yeni səhnə əsərinə Əməkdar incəsənət xadimi Bəhrəm Osmanov quruluş verir. Quruluşçu rəssamı Telman Şixiyev, musiqi terti-

batçısı Zaur Rəşidov, rejissor assistenti Sevda Hacışəmiyevadır.

Obrazları Əməkdar artist Nübar Novruzova, aktyorlar Vahid Orucoglu, Manaf Dadaşov, Ramiq Nəsirov, Elnur Kərimov, Elnur Şixəliyev, Rəmil Məmmədov, İradə Rəşidova, Simuzər Ağakışiyeva, Aydın Dəmirov canlandıracaqlar.

Tamaşanın premyerası aprel ayına nəzərdə tutulur.

Fevralın 7-də Heydər Əliyev Fondunun, Azərbaycanın Rusiyadakı səfirliyinin və Rusiya Dövlət Dumasının MDB məsələləri, Avrasiya integrasiyası və həmvətənlərlə iş üzrə komitəsinin təşkilatçılığı ilə Dövlət Dumasının binasında iki ölkə arasında diplomatik əlaqələrin qurulmasının 25 illiyinə həsr edilmiş sərgi açılıb.

Mərasimdə Azərbaycan Milli Məclisinin sədri Oqtay Əsədov və Rusiya Dövlət Dumasının sədri Vyacheslav Volodin iştirak ediblər.

Vyacheslav Volodin mərasimdə çıxış edərək Azərbaycanın tarixi, mədəniyyəti və bu günü ilə tanış olmağa imkan verən sərginin təşkilinə görə Heydər Əliyev Fonduna təşəkkürünü bildirib. Qeyd edib ki, bu cür tədbirlər ikitərəfli münasibətlərin daha da möhkəmlənməsinə, mühüm aktual məsələlərin müzakirəsinə şərait yaradır. Sərgi vasitəsilə rusiyalılar həm də Azərbaycanın görməli yerləri ilə tanış olacaq, bu ölkənin turizm imkanlarından istifadə edəcək, öz istirahətlərini burada keçirmək barədə düşünəcəklər.

Milli Məclisin sədri Oqtay Əsədov sərginin təşkilatçılarına təşəkkürünü bildirərək qeyd edib ki, bu cür görüşlər və sərgilər Azərbaycan-Rusiya münasibətlərinin daha da inkişafına kömək edəcək. O, sərginin təşkili üçün yaradılmış şəraitə görə Rusiya Dövlət Dumasının rəhbərliyinə təşəkkür edib.

Dövlət Dumasının MDB məsələ-

Rusiya Dövlət Dumasında Azərbaycan sərgisi

“Bu sərgi vasitəsilə rusiyalılar ölkəmizin görməli yerləri ilə də tanış olacaq, öz istirahətlərini orada keçirmək barədə düşünəcəklər”

ləri, Avrasiya integrasiyası və həmvətənlərlə iş üzrə komitəsinin sədri Leonid Kalaşnikov, Rusiya Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin sədri Gennadi Züqanov, Dövlət Dumasının beynəlxalq məsələlər komitəsinin sədri Leonid Slutski, “Spravedlivaya Rossiya” Partiyasının lideri Sergey Mironov, Milli Məclisin Beynəlxalq münasibətlər və parlamentlərarası əlaqələr komitəsinin sədri Səməd Seyidov çıxış edərək Azərbaycan-Rusiya əlaqələrinin inkişafından danışiblər.

Qeyd edək ki, Azərbaycan və Rusiya arasında diplomatik əlaqə-

lərin qurulmasının 25 illiyinə həsr edilmiş sərgi Dövlət Dumasında xarici ölkəyə həsr olunmuş ilk sərgidir. Sərginin konsepsiyası Azərbaycanın zəngin tarixə malik olan qədim, eyni zamanda, sürətlə inkişaf edən ölkə olduğunu göstərmək üzərində qurulub.

Bir neçə bölmədən ibarət sərgidə ziyarətçilər Azərbaycan tarixinə, mədəniyyətinə dair eksponatlarla, foto və video materiallarla tanış olacaqlar. “Informasiya” bölməsində Azərbaycan haqqında bukletlər, broşürlər, ölkəni ziyarət etmək imkanları, viza alınması, aviauçuşların və turların təşkili ba-

rədə məlumatlar, Bakının “Ekspo 2025”ə namizəd şəhər olması ilə bağlı materiallar təqdim edilir. Burada, həmçinin Azərbaycanın turizm potensialı barədə məlumatlar, milli suvenir brendi olan “I love Baku”nun ölkəmizə aid müxtəlif suvenirləri yer alıb.

Ekspozisiyanın “Azərbaycan inciləri” bölməsində qədim milli xalçalarımız, misgərlik nümunələri, ənənəvi şəbəkə sənəti, sərgi üçün hazırlanmış milli geyimlər, musiqi alətləri nümayiş

olunur. Sərgiyə gələnlərə zəngin Azərbaycan musiqisi barədə də məlumat verilir.

“İstirahət və kitabxana” bölməsi Şərq üslubunda quraşdırılıb. Kitabxanada ziyarətçilər Azərbaycan tarixi və mədəniyyətinə dair nəşrlərlə tanış ola bilərlər. Bu bölmədə Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin Rusiyada işlədiyi dövrləri, bu ölkəyə səfərlərini əks etdirən materiallar xüsusi maraq doğurur. Burada, həmçinin Rusiyada şöhrət qazanmış və Rusiya tarixində iz qoymuş azərbaycanlılara həsr olunan stend yaradılıb. “Azərbaycanın tarixi” bölməsində isə qədim tariximiz və bu günümüz, multikulturalizm ənənələri, Azərbaycan-Rusiya münasibətlərinə dair sənədlər və videomateriallar yer alıb.

Xalq artistinin xatirəsi yad edilib

Dövlət Film Fondunda Xalq artisti Nuriyyə Əhmədovanın xatirəsinə həsr olunmuş tədbir keçirilib.

Tədbir Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi, Azərbaycan Respublikası Kinematografıqlar İttifaqının dəstəyi ilə gerçəkləşib.

Xatirə axşamında Kinematografıqlar İttifaqının icraçı katibi, Əməkdar incəsənət xadimi Cəmil Quliyev mərhum aktrisanın həyat və yaradıcılığın-

dan söz açıb. Onun ekran əsərlərində canlandığı rolların kinosevərlərin yaddaşından silinmədiyi vurğulanıb.

Kino tarixçisi, Əməkdar incəsənət xadimi Aydın Kazımzadə, Xalq artisti Şamil Süleymanov, əməkdar artistlər Elxan Qasimov, Əjdər Həmidov, kinooperator Kənan Məmmədov və digər çıxış edənlər Nuriyyə Əhmədova ilə bağlı xatirələrini bölüşüb, aktrisanın çəkildiyi ekran əsərlərin-

dən bəhs ediblər. Tədbirdə aktrisanın rol aldığı filmlərdən fraqmentlər göstərilib, ona həsr edilmiş fotosərgi nümayiş etdirilib.

Qeyd edək ki, Nuriyyə Əhmədova 26 dekabr 1950-ci ildə Şəkidə anadan olub. “Bəxt üzüyü”, “Bağ mövsümü”, “Sahilsiz gecə”, “Həm ziyarət, həm ticarət” və s. filmlərdə yaddaqalan rollar oynayıb. 2015-ci ildə vəfat edib.

Bellininin məşhur operası ilk dəfə Bakı səhnəsində

Fevralın 8-də Üzeyir Hacıbəyli adına Bakı Musiqi Akademiyasının (BMA) Şövkət Məmmədova adına Opera studiyasında Vincenzo Bellininin “Norma” operasının premyerası olub.

Premyera öncəsi BMA-da keçirilən mətbuat konfransında tədris işləri üzrə prorektor, professor Nərinə Quliyeva tamaşanın yaradıcı heyətini təqdim edib. Bildirib ki, premyera Azərbaycanın ilk xanım opera ifaçısı Şövkət Məmmədovanın 120 illik yubileyinə həsr edilir. Ölkəmizdə ilk dəfə səhnəyə qoyulan operanın quruluşçu dirijoru Xalq artisti Fəxrəddin Kərimov, quruluşçu rejissoru Elvin Mirzəyevdir. Səhnə əsərində əməkdar artistlər Fəridə Məmmədova, Səbinə Əsədova, Anton Ferşandt, solistlər Adil Axundov, Hidayət Əliyev və İslamə Abdullayeva rol alıb.

“Opera studiyası tələbələr üçün bir təcrübə laboratoriyasıdır. Tələbələr burada səhnədə oynamağı, ifaçılığı öyrənirlər. Tamaşada Mədəniyyət və İncəsənət Universitetinin aktyor ixtisası üzrə təhsil alan tələbələri iştirak edəcək”, - deyərək N.Quliyeva bildirib.

Akademiyanın professorları - xalq artistləri Xuraman Qasımoğlu, Fəxrəddin Kərimov və digərləri çıxış edərək tamaşanın uğur qazanacağına əminliklərini ifadə ediblər. Qeyd edilib ki, “Norma” operası belkanto üslubunun tanınmış şedevridir və paytaxtımızın mədəni həyatında böyük hadisədir. Əsər italyan bəstəkarı Vincenzo Bellininin ikipərdəli lirik tragediyasıdır. Hadisələr romalıların tərəfindən fəth edilən Qalliya şəhərində cərəyan edir. Opera ilk dəfə 1831-ci ildə Milanın La-Skala teatrında səhnəyə qoyulub.

Respublika Gənclər Kitabxanasında dəyirmi masa

Cəfər Cabbarlı adına Respublika Gənclər Kitabxanasında “Azərbaycan gəncliyi - şərəfli adımız” mövzusunda dəyirmi masa keçirilib. Tədbirdə kitabxananın elmi işlər üzrə direktor müavini Xalidə Musayeva 1997-ci ildən qeyd olunan Gənclər gününün tarixindən söz açıb, ölkəmizdə həyata keçirilən gənclər siyasətindən bəhs

edib. Kitabxananın əməkdaşları Sona Yaqubova və Şəlalə Cəfərli çıxış edərək Azərbaycanda gənclərə dövlət qayğısı, yaradıcı gənclərə dəstək, gənclərin dövlət idarəetməsində aktiv rolu barədə danışdılar.

Tədbirin sonunda “Vətəne qürur verən gənclər” adlı kitab sərgisinə baxış keçirilib.

Milli dövlətçiliyin ideya əsasları və varislik

Xalq Cümhuriyyətinin tarixi ilə bağlı mühazirə

Fevralın 6-da Prezident yanında Bilik Fondu və Abşeron Rayon İcra Hakimiyyətinin təşkilatçılığı ilə Xırdalan şəhərindəki Heydər Əliyev Mərkəzində "Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti ili" nə həsr olunmuş tədbir keçirilib.

Fondun lektorlar qrupunun üzvü, tarix elmləri doktoru, Bakı Dövlət Universitetinin professoru Anar İsgəndərli rayon ictimaiyyəti ilə görüşüb.

Fondun Abşeron rayonu üzrə nümayəndəsi Teyyubə Hüseynova qonağı iştirakçılara təqdim edərək, 1918-1920-ci illər Azərbaycan tarixinin öyrənilməsi və təbliğinin

vacibliyi barədə danışib, rayon rəhbərliyinin bu cür maarifləndirici tədbirləri daim dəstəklədiyini bildirib.

Bilik Fondunun Aparat rəhbəri İsxan Vəliyev Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti ilə bugünkü Azərbaycan Respublikası arasındakı varislik bağlılığından bəhs edib.

Abşeron rayon Saray qəsəbə 3 nömrəli tam orta məktəbi şagirdlərinin hazırladıqları Xalq Cümhuriyyətinə həsr olunan videoçarx göstərilib, məktəblilərin ifasında şeirlər səsləndirilib.

Professor A.İsgəndərli "Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti: milli dövlətçiliyin ideya əsasları və varislik" mövzusunda mühazirə

ilə çıxış edib. Tarixçi alim Şerqədə ilk respublikanın hansı siyasi zəmində yarandığını, Cümhuriyyət qurucularının dövlətçiliyin ideya əsaslarını necə mənimsədiklərinə və demokratik dəyərlərə söykənərək tətbiq et-

dikləri idarəetmə mexanizmlərinə aydınlıq gətirib.

Mühazirəçi tədbirin sonunda iştirakçıların Cümhuriyyət dövrünə aid suallarını cavablandırıb.

Beynəlxalq Türk Mədəniyyəti Təşkilatı - TÜRKSÖY-un təşəbbüsü ilə artıq altıncı ildir ki, quruma üzv respublikaların bir şəhəri "Türk dünyasının mədəniyyət paytaxtı" elan edilir. 2012-ci ildə Astana (Qazaxıstan) ilə başlayan bu ənənə Kazan (Tatarıstan), Əskişəhər (Türkiyə), Mərv (Türkmenistan), Şəki (Azərbaycan) və Türküstan (Qazaxıstan) şəhərlərini əhatə edib. 2018-ci ildə bu missiyanı Türkiyənin Kastamonu şəhəri davam etdirir. İlboyu TÜRKSÖY-un ənənəvi layihələri "mədəniyyət paytaxtı"nda gerçəkləşir, türk dünyasının söz, sənət adamları bu şəhərlərdə bir araya gəlir, fikir mübadiləsi aparır, qaynayıb-qarışırlar.

TÜRKSÖY-un baş katibi Düsen Kaseinovla söhbətimizdə qurumun qarşıdakı plan və layihələrinə, Azərbaycanla əməkdaşlıq istiqamətlərinə toxunduq. Amma öncə söhbətə yeni "paytaxt"dan körpü saldıq.

- Düsen bəy, 2018-ci il üzrə "Türk dünyasının mədəniyyət paytaxtı" olaraq Türkiyədən məhz Kastamonu şəhərinin seçilməsi maraqlıdır. Niyə məhz bu şəhər?

- Hansı şəhərin "Türk dünyasının mədəniyyət paytaxtı" olması təklifini hər bir ölkə özü irəli sürür. Bunu biz seçmirik. Məsələn, deyək ki, növbəti il "mədəniyyət paytaxtı" Qırğızıstanın hər hansı bir şəhəri olacaq. Sonra istiqamət yenidən Türkmənistan, oradan da Azərbaycana doğru gedir. Ümumiyyətlə, hazırda bu sahədə yaxşı mənada rəqabət var. Türk dünyasının hər bir şəhəri bu missiyanı qazanmaq istəyir. Çünki bunun necə cəlbədicə olduğunu, şəhərin reklamı, təbliğatı üçün hansı imkanları yaratdığını gördülər. Ona görə də bu il Trabzon, Bursa da "paytaxt" olmaq istəyirdi. Amma şəxsən mən münasibətimə gəlincə, bu qənaətdəyəm ki, hərdən kiçik, ucqar və tarixi şəhərlərə də önəm vermək lazımdır. Axı indi dünyanı Pa-

"Türk dünyasının mədəniyyət paytaxtı" olmaq üçün yaxşı mənada rəqabət var"

Düsen Kaseinov: "Xalq Cümhuriyyətinin 100 illiyi ilə bağlı Türkiyədə keçirilən bütün tədbirlərdə iştirak edəcəyik"

rislə, Londonla tanış etməyə gerek yoxdur. Məsələn, Hollandiyanın şimal şəhəri olan Leuvarde (Leeuwarden) və Maltanın Valetta şəhəri bu il "Avropanın mədəniyyət paytaxtı"dır. Hər ikisi kiçik şəhərlərdir, amma bu missiya onların tanınmasına vəsile olacaq. Deməli, bu il Kastamonunu da Türk dünyasında çoxları tanıyacaq. Türk dünyasından mədəniyyət nümayəndələri şəhərə gələcək, çoxlu tədbirlər keçiriləcək.

- Yeri gəlmişkən, bu il "paytaxt" şəhərdə ənənədən kənar yeniliklər gözlənilirmi?

- Ənənəvi layihələrimizin hər birini Kastamonuda reallaşdıracağıq. Yeniliklər də var. Məsələn, ötən illərdən fərqli olaraq, bu il yalnız Türk dünyasından deyil, Avropa paytaxtlarından da nümayəndələri tədbirlərimizə dəvət edəcəyik. Bu il həm də Azərbaycanın Naxçıvan şəhəri "İslam mədəniyyətinin paytaxtı" elan edilib. Biz məktub yazıb xahiş etmişik ki, Naxçıvanın nümayəndə heyəti də Kastamonuda "mədəniyyət paytaxtı"nın açılışında iştirak etsin.

Təbii ki, bu tədbirlərdən sonra kiçik şəhərciyi bütün dünyada tanıyacaqlar. Siz özünüz də şahidsiniz ki, biz Azərbaycanın Şəki şəhərini 2016-cı ildə "mədəniyyət paytaxtı" kimi necə təbliğ etdik və tanıtdıq. Tədbirlərə yüzlərlə insan gəlirdi, bu tədbirlər şəhərə turistlərin marağının artmasına da bir töhfə oldu. Məsələn, ötən il "mədəniyyət paytaxtı" olan Qazaxıstanın Türküstan şəhərində turist sayı iki dəfəyə yaxın artdı. Düşünürəm ki, Kastamonu da elə gözəl vəziyyətlə qarşılaşacaq. Biz indi Türkiyə Xarici İşlər Nazirliyi ilə danışıqlar aparırıq ki, açılış tədbirinə yalnız türkdillilik ölkələrin deyil, həmçinin Ankarada fəaliyyət göstərən bütün xarici ölkələrin səfirləri dəvət olunsun. Bir düşünün, Türkiyədə hər kəs görmək üçün məsələn, İzmir, Bodrum və s. gedir. Kastamonunu tanıyan azdır. Hətta Kastamonunun rəhbərliyi bu missiyanı öz üzərinə götürməyi o qədər çox istəyirdi ki, təcürbə əldə etmək üçün böyük nümayəndə heyəti ilə Türküstana səfər etdilər.

- TÜRKSÖY qurulduğu vaxt-

dan Azərbaycanla sıx işbirliyi içində fəaliyyət göstərib. Qurum Azərbaycanın tanınmış şəxsiyyətlərini türkdillilik ölkələrdə və dünyada tanıdır. Bu il ənənə davam edəcəkmi?

- Öncə onu qeyd etməliyəm ki, bu il Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin qurulmasının 100 ili tamam olur. Biz TÜRKSÖY olaraq bu münasibətlə Türkiyədə keçirilən bütün tədbirlərdə iştirak edəcəyik. Bildiyiniz kimi, bu il Azərbaycanın böyük bəstəkarı Qara Qarayevin 100 yaşı tamam olur. Dekabrda TÜRKSÖY Daimi Şurasının toplantısında bu yubiley münasibətilə 2018-ci il TÜRKSÖY-a üzv ölkələrdə "Qara Qarayev ili" elan edildi. Həmçinin qırmızı yazıçı Çingiz Aytmatovun 90 illiyi və qazax şairi Mağjan Jumabayevin 125 illiyi 2018-ci ildə TÜRKSÖY tərəfindən xatirə ili kimi qeyd ediləcək. Bu yubileylər türkdillilik cümhuriyyətlərdə tədbirlərlə qeyd olunaçaq.

Əvvəlki illərdən fərqli olaraq, bu il həm də Türk dünyasının həyatda olan məşhur insanları silsiləsindən təqvim hazırladıq. Təqvimdə Azərbaycandan üç ad var: yazıçı Anar, musiqiçi Arif Babayev və rəssam Tahir Salahov. Onların hər biri öz əməyi, istedadı ilə Azərbaycanı tanıdır və parlaq şəkildə təmsil edirlər. Bu həm də Türk dünyasına xidmət deməkdir və bunu qiymətləndirmək lazımdır. Əvvəlki illərdə olduğu kimi, bu ilki fəaliyyətlərimizdə də yenə Azərbaycana daha çox yer vermişik. Azərbaycanın Qafqazda yeganə müstəqil türkdillilik dövləti kimi üzərinə böyük məsuliyyət düşür. Bölgədəki Qafqaz xalqlarının mədəni əlaqələrinə dəstək verilməsi mühüm bir məsələdir. Məsələn,

kumık, noqaylar tez-tez dəstək baxımından çatışmazlıq hiss edirlər. Əgər TÜRKSÖY olmasa, onlara kim kömək edərdi. Gələnləri ofisimizdə qəbul edirik, tədbirlərini keçiririk.

- Bu il həm də TÜRKSÖY-un qurulmasının 25-ci ili tamam olur. Yubiley ili çərçivəsində hansı tədbirlərin keçirilməsi nəzərdə tutulub?

- Bütün tədbirlərimiz TÜRKSÖY-un 25 illiyi çərçivəsində olacaq. İki il öncə türk cümhuriyyətlərinin müstəqilliklərinin 25 illiyini qeyd etdik. Bu il əsas yubiley tədbirimizi Türk dünyası üçün əlamətdar gündə - 3 oktyabrda keçirmək istəyirik. Bildiyiniz kimi, 3 oktyabr - "Türkdillilik xalqların həmrəyliyi günü"dür. 2009-cu ilin həmin tarixində Naxçıvanda Türkdillilik Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurası yaradılıb. 2010-cu ildə də Türk Şurasının İstanbul sammitində bu gün təsis olunub. Biz də həmin gündən tədbirlərimizə start verəcəyik. Eyni zamanda yubiley tədbirimizi tərəfdaşımız olan UNESCO ilə birlikdə Parisdə də keçirməyi düşünürük.

- Kastamonu şəhərinin "Türk dünyasının mədəniyyət paytaxtı" elan edilməsi ilə bağlı təqdimat keçirilib. Rəsmi açılış tədbiri nə vaxt olacaq?

- Bu tədbiri də ənənəvi olaraq Novruz bayramında keçirməyi nəzərdə tutmuşuq. Açılış tədbirinə Türk dünyası və Avropadan çoxlu nümayəndələr, sənətcilər gələcək. Əvvəllər bu olmayıb. Türkiyənin mədəniyyət və turizm naziri Numan Kurtulmuş da bu layihəyə həssas yanaşır. İnanıram ki, nazirliklə tərəfdaşlıq çərçivəsində gözəl layihələr reallaşdırıla biləcəyik.

**Mehparə Sultanova
Ankara**

İndiyədək, yeni 1958-ci ildən
üzü bəri dünya kinematoqra-
fı beş dəfə böyük ispan rəs-
samı Fransisko Qoyyanın
(1746-1828) həyatından bəhs
edən bədii filmi ekranlara çı-
xarib. Maraqlıdır ki, 1971-ci
ildə sovet və alman (Almani-
ya Demokratik Respublikası)
kinematoqrafçılarının birgə
istehsalı olan "Qoyya, yaxud
idrakin məşəqqətli yolu" bə-
dii filminin musiqisinin müəl-
lifi Qara Qarayev və Fərəc
Qarayevdir.

Fevralın 3-də Azərbaycan Dövlət Akademik Opera və Balet Teatrında dünya premyerası keçirilən "Qoyya" baletinin musiqisi də elə həmin kinofilmin musiqisindən başlanır. Çılğın təbiətli, çoxşən istedadlı ispan rəssam haqqında film böyük bəstəkar Qara Qarayevə necə təsir göstərirse, o, filmdən bir neçə il sonra oğlu, o illərin gənc bəstəkarı Fərac Qarayevlə birlikdə xor və simfonik orkestr üçün "Qoyya" simfoniyasını bəstələyir.

Nəhayət, premyera həyəcanını yaşadığımız "Qoyya" baleti. Sözü-müzün əvvəlində ona görə dünya premyerası yazdıq ki, gerçəkdən "Qoyya" bu musiqi kompozisiyasında (filmə yazılmış musiqi ilə yanaşı, bəstəkarın 2-ci simfoniyası

və violon ilə orkestr üçün konser-
tindən də istifadə edilib) dünyada
ilk dəfə tamaşaya qoyulurdu.

Balet ziddiyyətlərlə dolu həyat keçirmiş, gözəl və hökmrən xanımlarla yaşadığı eşq macəralarının sorağı əsrləri aşan rəssamın son günlərinin təsviri ilə başlayır. Artıq eşitmə qabiliyyətini itirmiş Qoyyanın (Anar Mikayılov) gözləri qarşısında keçmişdən xəyallar canlanır. Emalatxanasında çəkdiyi portretlərin arasında keçən günlərin xatirəsi ona iztirab verir. Yarıyuxu, yarıgerçək həyat ona keçmiş xatırladır, tamaşaçıları da Qoyyanın keçmişinə qaytarır.

Libretto müəllifi, tanınmış yazıçı Yana Temizlə məşhur baletmeyster, Estoniyanın Əməkdar artisti, UNESCO nəzdindəki Beynəlxalq Rəqs Şurasının üzvü Vasili Medvedyev süjet xəttini Qoyyanın başına gələn hadisələri xatırlatmaqla qurublar.

Qoyyadan ötrü İnkvizitor (Əməkdar artist Makar Fərşadnt) Taleyin, Kaetana Alba (Əməkdar artist Nigar İbrahimova) Eşqin və Kraliça (Ayan Eyvazova) isə Həkimyyətin rəmzidir. Azad düşüncəli

Gözlədiyinlə qarşılaşanda...

Yaxud "Qoyya"nın altıncı zühuru

şəxsiyyət kimi Qoyya da amansız inkvizisiyanın qurbanı ola, tonqal-
da yandırıla, ya da suda batırıla bi-
lərdi. Bəlkə də onu bu cür sonluq-
dan İstedadının gücü ilə yanaşı
elə Eşqin qüdrəti, ya da Hakimi-
yətin qüvvəti qurtarmışdı?..

Bütün balet tamaşaları kimi, "Qoyya"nın da öz xoreoqrafik həlli var. Lakin baletmeyster bu həllin içində də musiqinin dikte etdiyi plastika ilə yanaşı məzmunları irəli gələn ayrıntılı hərəkətlərlə nəzərə çatdırır. Məsələn, İnkvizitorun "meydanı ələ aldığı" Birinci xəyal səhnəsində həm İnkvizitor, həm də onu müşayiət edən kordebalet iti cizgilərlə yadda qalan düzxətli rəqs hərəkətləri ilə çıxış edirlər. Bu səhnə iştirakçılarına üvərsən, həm də həbsxanaya oqağı doğuran bomboz geyimi, kütləvi səhnə iştirakçılarının üzünü gizlədən boz niqab həm də Qoyyanın yaşadığı cəmiyyətdə azad düşüncəyə, fərqli davranışa yer olmadığına işarə kimi qavranılır. Düzxətli hərəkətlər, az qala həndis ölçüyə tabe etdirilmiş jestlər cəmiyyətdə

yaşamasından da çox yazılıb. Əsərdə bu münasibət Kaetanenin Qoyyaya naturaçı kimi poz verməsi, eyni vəziyyətdə tərpənməz qalmaqdan yorularaq sevgilisinə şiltəliqlə etiraz etməsi ilə çatdırılır. Bu səhnədə balet artisti Anar Mikayilov əvvəlki və sonrakı səhnələrdəki qədər ustalığ və məhərrətlə eşq və sənət arasında çətin seçim edən istedadlı və ehtiraslı kişi obrazını dolğunluqla ilə çatdırır. Balarina Nigar İbrahimovanın Kaetanəsi bu səhnədə bir qədər utancaq təsir bağışlayır. Olsun ki, obrazın bütün hisslərini - qadının kişi-

ni yoldan çıxarmağa çalışdığı səh-nenin plastikasını ilk tamaşadan çatdırmaq onun üçün bir qədər çə-tindir. Hərçənd Kraliçanın sarayın-dakı balda Qoyyaya aşiq taclı xa-nımla üz-üzə gəldiyi səhnədə, onunla rəssamın qəlbini kim daha dərinədən fəth edər yarışmasında Nigar İbrahimovanın Kaetanası Ayan Eyvazovanın hakimiyyətinə arxalanaraq daha böyük sevgi um-mağa haqqı çatdığına əmin olan Kraliçasının ehtirasına layiqincə cavab verə bilir.

Bəşinci xəyal səhnəsini Qoyanın monoloqu da adlandırmaq olar. Tənha rəssam sanki ömrünün sonunda keçdiyi yaradıcılıq yoluna və yaratdığı əsərlərə xəyalən qayıdır. Baş verənlər, ardıcılıqla davam edən xəyal və qarabasmalar sanki tamaşanın finalda rəssamın ölümü ilə bitəcəyinə işarədir. Amma yox, bütün faciələrə rəğmən, tamaşa baş qəhrəmanın ölümü ilə yox, onun rastlaşdığı hər şeyi yenidən kətan üzərinə köçürmək ehtirası ilə bitir. Əksər rəsamlardan fərqli olaraq, gecələr

siskonun işlədiyi portretlər səhnəni bəzəyərək baletin təsir gücünü artırır. Tamaşanın quruluşçu rəssamı Dmitri Çerbacinin (Rusiya Rəssamlıq Akademiyasının üzvü) istər səhnə, istərsə də geyimlər üçün verdiyi eskizlər həm İspaniya rənglərini, həm Qoyyanın rəsam təxəyyülünü, ən əsası, Qara Qarayev musiqisinin təsvirini çatdırır. Tamaşanın musiqi rəhbəri və dirijoru, Əməkdar artist Əyyub Quliyevin musiqi materialına dərinləndirən bələdliyi, üç əsərin bir-birini üzvi şəkildə birləşdirməsi imkan verir ki, dahi bəstəkarın musiqisinə dərinləndirən bələd olmayan kəslər birləşməklə tamaşada səsləndirən musiqiləri eyni əsərin hissələri kimi qəbul etsin.

...Son 60 ildə Qoyya haqqında beş bədii film çəkilib. Bizim tamaşanı Qoyyanın altıncı ifa-oyun sənəti nümunəsi saymaq olar.

Həmin filmlərin ssenari müəllifləri Lion Feyxtvangerin "Qoyya" romanının təsirindən çıxıb gəlməyiblər. Bizim tamaşada da Feyxtvanger xətti duyulur, ən azından ona görə ki, 1971-ci ildə çəkilmiş film də eyniadlı roman əsasında ekranlaşdırılıb.

O filmlərdə maraqlı məqamlar da var, zəif cəhətlər də, uzun səhnələr də, yorucu təkrarlar da. Diqqətlə baxsaq, elə tamaşanı da ifa baxımından bir qədər zənginləşdirmək olar. Sadəcə, fərq ondadır ki, filmə düzəltmək qeyri-mümkündür, hər bir tamaşa isə oynanıldıqca cəlalanır.

İstənilən halda "Qoyya" baleti dahi Qara Qarayevin 100 illik yubileyinə layiqli hədiyyədir. Həm də bu hədiyyəni sənətsevərlərə arasına bəxş etməyə dəyər.

Gülcahan Mirməmməd

Tanınmış gürcü rejissor Musiqili Teatrda olub

Sandro Axmeteli adına Tbilisi Dövlət Dram Teatrının baş rejissoru İrakli Gogia Azərbaycan Dövlət Musiqili Teatrında olub.

Qurumun mətbuat xidmətindən verilən məlumata görə, qonağın teatrın direktoru, Əməkdar incəsənət xadimi Əliqismət Lalayev ilə görüşündə Gürcüstan və Azərbaycan teatrları arasında əməkdaşlığın inkişafı, qarşılıqlı qastrol səfərlərinin təşkili və digər məsələlər ətrafında fikir mübadiləsi aparılıb.

İrakli Gogia Musiqili Teatrda Xalq yazıçısı İlyas Əfəndiyevin "Mənim günahım" pyesi əsasında səh-

nələşdirilən eyniadlı tamaşaya da baxıb. Tanınmış teatr xadimi təəssüratını belə ifadə edib: "Möhtəşəmliyi ilə seçilən Azərbaycan Dövlət Musiqili Teatrında tamaşa seyr etmək mənə zövq verdi. Yaradıcı heyətin gərgin əməyinin açıq-aşkar göründüyü bu sanballı səhnə əsərini yaxın gələcəkdə bizim teatrlarda da görmək istəyirəm. Əslində, bu tamaşanın rejissoru İradə Gözəlova ilə uzun illərdir ki, bir-birimizi tanıyırdı. Gürcü teatrları hər zaman Azərbaycan rejissorlarının quruluş verdiyi tamaşaları öz səhnələrində görmək arzusundadır".

“Gəncliyin səsi” festivalına yekun vurulub

Xəbər verdikimiz kimi, fevralın 2-dən 6-dək Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi və Prezident yanında Vətəndaşlara Xidmət və Sosial İnnovasiyalar üzrə Dövlət Agentliyinin (ASAN Xidmət) əməkdaşlığı ilə növbəti “Gəncliyin səsi” festivalı keçirilib.

Festivalın proqramına paytaxt Bakı ilə yanaşı, Sumqayıt və Mingəçevir şəhərlərində, Şəmkir, Gədəbəy, Quba və Masallı rayonlarında müxtəlif tədbirlər, o cümlədən konsertlər, gənclərin rəsm və

Festivalın son günündə gənclərin təqdimatında “Bankir adaxlı” tamaşası göstərilib

foto sərgiləri, gənc rejissorların filmlərinin nümayişi (Quba “ASAN Həyat” kompleksi), “ASAN könüllüləri”nin təqdimatında “Kölge” tamaşasının premyerası (Mingəçevir Dram Teatrı) daxil idi.

Fevralın 6-da Azərbaycan Dövlət Musiqili Teatrında “Gəncliyin səsi - 2018” festivalının bağlanış mərasimi keçirilib.

Tədbir iştirakçıları əvvəlcə Azərbaycan Turizm və Menecment Universiteti tələbələrinin,

universitetin nəzdindəki Bakı Turizm Peşə Məktəbi şagirdlərinin və “ASAN könüllüləri” Mədəniyyət mərkəzinin üzvlərinin əl işlərindən ibarət fotosərgi ilə tanış olublar.

Sonra 5 sayılı Bakı “ASAN Xidmət” mərkəzinin könüllülərinin təqdimatında E.Sabitoğlu və T.Vəliyevanın “Bankir adaxlı” tamaşasının premyerası nümayiş olunub. Məişət mövzusunda toxunulan, müasir cəmiyyətdə öz aktuallığını daim qoruyub saxlayan və hər bi-

rimizin həyatımızda sıx rastlaşdığımız problemləri əks etdirən iki-hissəli tamaşa “ASAN könüllüləri”nin ifasında maraqlı doğurub.

Gənc istedadların üzə çıxarılması, onların yaradıcılıq axtarışla-

rının, bilik və bacarıqlarının, əldə etdiyi nailiyyətlərin dəstəklənməsi, yeni simaların aşkar olunması məqsədi daşıyan “Gəncliyin səsi” festivalının sonunda bir qrup istedadlı gənc mükafatlandırılıb.

Parisdə azərbaycanlı cazmenin solo konserti

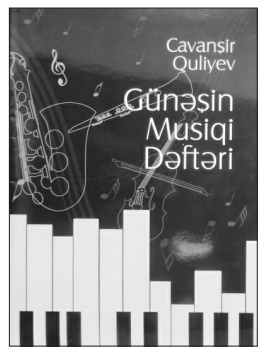
Parisin birinci rayonunda yerləşən “Le Duc des Lombards” caz klubunda Azərbaycanın Əməkdar artisti Şahin Növrəslinin solo konserti olub. Musiqiçi konsertdə “Şahin Novraslı Quartet” və “Emanation” disk-albomlarından öz bəstələrini və “Segah”, “Bayatı-Şiraz” kimi

caz-muğamlarını səsləndirib.

Cazmenin öz kompozisiyaları və Azərbaycan musiqisinin variasiyalarından ibarət ifası, improvizasiyaları auditoriyada böyük rəğbət doğurub. Tamaşaçılar azərbaycanlı cazmeni sürəkli alqışlarla yenidən səhnəyə dəvət ediblər.

Konsertdən sonra sənətsevərlərin cazmenin disklərini almaq imkanı olub. Şahin Növrəslinin “Emanation” adlı ikinci disk-albomu amerikalı caz pianoçu, bəstəkar və pedaqoq Əhməd Camalın birgə prodüserliyi ilə Parisdə yazılıb. Onun dəvəti ilə artıq bir neçə aydır yeni disk-albomlarının hazırlanması məqsədilə Parisdə olan Şahin Növrəslinin burada silsilə konsertləri gözlənilir.

Musiqi ilə bağlı yeni nəşrlər

Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin dəstəyi ilə Əməkdar incəsənət xadimi, bəstəkar Cavanşir Quliyevin “Günəşin musiqi dəftəri” kitabının nəşri başa çatdırılıb.

11 adda əsərin daxil edildiyi məcmuə uşaq musiqi məktəblərində yuxarı sinif şagirdlərinin tədrisi üçün nəzərdə tutulub. Əsərlərin audio variantı hazırlanaraq CD şəklində kitabla əlavə edilib. “Prestij-N” nəşriyyatında yüksək poliqrafik keyfiyyətlə çap edilən kitab nazirliyin tabeliyində olan uşaq musiqi məktəblərinə və kitabxanalara paylanılacaq.

Görkəmli Azərbaycan bəstəkarı və dirijoru, musiqişünas Əfrasiyab Bədəlbəylinin müəllifi olduğu “İzahlı monoqrafik musiqi lüğəti” təkrar çapdan çıxıb. İlk dəfə 1969-cu ildə nəşr edilmiş kitab musiqi maarifçiliyi istiqamətində yarım əsrə yaxın bir müddətdə mühüm fayda verməklə bərabər, Azərbaycan muğamşünaslığının ilk mənbələr əsasında öyrənilməsinə də ciddi təsir göstərmiş. Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin dəstəyi ilə “Şərq-Qərb” nəşriyyatında işıq üzü görən kitab kitabxanalara və musiqi məktəblərinə təqdim olunacaq.

“Jara” musiqi mükafatı təqdim ediləcək

Martın 4-də Moskvada “Jara” musiqi mükafatının təqdimat mərasimi keçiriləcək.

Bu, 2016-cı ildən Bakıda gerçəkləşən beynəlxalq festivalın ilk mükafat təqdimatıdır. Tədbir ön-

cəsi, fevralın 7-də Moskvada mükafatın tanıtım gecəsi təşkil edilib. Festivalın təşkilatçıları Qriqori Leps, Emin Ağalarov və Sergey Kojevnikovun iştirak etdiyi gecədə mükafata namizədlərin adları

açıqlanıb.

“Jara” musiqi mükafatının təqdimatı eyniadlı telekanal vasitəsilə canlı yayımlanacaq.

Lalə

Sumqayıtda yeni musiqi kollektivlərinin təqdimatı keçirilib

Sumqayıt şəhər “Kimyaçılar” Mədəniyyət sarayında Sumqayıt Regional Mədəniyyət və Turizm İdarəsinin tabeliyində fəaliyyət göstərən şəhər musiqi və incəsənət məktəblərinin müəllimlərindən ibarət Xalq çalğı alətləri orkestrinin və Xor kollektivinin təqdimatı keçirilib.

Tədbirdə şəhər İcra Hakimiyyətinin başçısı Zakir Fərəcov, Prezident Administrasiyasının məsul işçisi Vəfadar Bağirov, Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin şöbə müdiri Fikrət Babayev, millət vəkilləri və şəhər ictimaiyyətinin nümayəndələri iştirak ediblər.

Təqdimat konsertində yeni yaradılan musiqi kollektivləri ilə yanaşı səhnəni Xalq artisti Alim Qasımov, əməkdar artistlər Fərqanə

layıb. Fəhmin Əhmədli və xorun ifasında Səid Rüstəmovun “Sumqayıt”, İbrahim Fərzəliyevin ifasında Vəlif Adıgözelovun “Xoşum gəlir” mahnıları səslənib. Naxçıvan MR-in Əməkdar artisti Ehtiram Hüseynov xorla birlikdə “Qara

Səid Rüstəmovun “Oxu, gözəl” (Gülzar Fərəcova, Vüqar Əliyev) mahnıları ifa olunub.

Əməkdar artist Təyyar Bayramovun ifasında Əlibaba Məmmədovun “Mənim Azərbaycanım” mahnısı, Xalq artisti Alim Qasımov və Əməkdar artist Fərqanə Qasımovanın ifasında Fikrət Əmirovun “Kor ərəbin mahnısı”, Şəfiqə Axundovanın “Mehriban olaq” (xorun müşayiəti ilə) mahnısı, Təyyar Bayramov, Pərviz Qasımov, Gülzar Fərəcovanın ifasında “Qarabağ şikəstəsi”, Əməkdar artist Rauf Ağakişiyevin ifasında Məmməd Arazın “Azərbaycan” şeiri (tarla müşayiəti), Emin Sabitoğlunun “Azərbaycan” mahnısı (solistlər və xor) da tamaşaçılar tərəfindən alqışlarla qarşılanıb.

Qeyd edək ki, orkestrin bədii rəhbəri və dirijoru Əməkdar mədəniyyət işçisi Vəqif Süleymanov, xor kollektivinin bədii rəhbəri Əməkdar mədəniyyət işçisi Lətafət Müfidzadə, dirijoru Əməkdar müəllim Fərəngiz Xəlilovadır.

Qasımov, Təyyar Bayramov, Ehtiram Hüseynov da bölüşüblər.

Konsert proqramı orkestrin ifasında Üzeyir Hacıbəylinin “Koroğlu” operasından “Uvertura” ilə baş-

qız” xalq mahnısını oxuyub, həmçinin “Laçın”, “Gözəlim sənən” xalq mahnıları (Ülviyyə Quliyeva, Səməd Xasıyev), Bəhram Nəsimovun “Qarabağ” (Pərviz Qasımov),

Yanvar ayında Azərbaycana gələn xarici vətəndaşların sayı artıb

2018-ci ilin yanvar ayı ərzində ölkəmizə gələn xarici vətəndaşların sayı 185 min nəfərdən çox olub ki, bu da ötən ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə 17% artım deməkdir.

Azərbaycana gələn xarici vətəndaşların sayına görə üstünlük təşkil edən ölkələr qonşu Rusiya Federasiyası (59 990 nəfər), Gürcüstan (45 679 nəfər), Türkiyə (24 276) və İran İslam Respublikası (13 437 nəfər), həmçinin Birləşmiş

Ərəb Əmirlikləri (8 265 nəfər) olub. Bu 5 ölkədən gələn xarici vətəndaşların sayı yanvar ayı ərzində ölkəmizə gələnlərin 82%-ni təşkil edib.

2017-ci ilin yanvar ayı ilə müqayisədə say etibarilə daha yüksək artımın müşahidə edildiyi ölkələr Türkiyə (5 379 nəfər), Gürcüstan (4 480 nəfər), Rusiya Federasiyası (3 774 nəfər) və Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri (2 869 nəfər) olub. Bu ölkələrdən gələnlərin sayındakı artım cəmi 16 502 nəfər təşkil edib ki, bu da ümumi artımın

61%-i deməkdir.

Keçən ilin yanvar ayı ilə müqayisədə faiz etibarilə daha yüksək artımın müşahidə edildiyi ölkələr isə Küveyt (540%), Pakistan (316%), Hindistan (234%) və Qətərdir (167%). Bu ölkələrdən Azərbaycana gələnlərin sayında artım ümumilikdə 5720 nəfər, başqa sözlə, ümumi artımın 21%-i qədər olub.

Ölkə ərazisini ziyarət edən xarici vətəndaşların 130 118 nəfəri (69,9%) kişi, 55 795 nəfəri (30,1%) qadınlar olub.

Turizm təqvimində nələr var?

İlin birinci yarısında nəzərdə tutulan tədbirlər

Xəbər verdiyimiz kimi, Prezident İlham Əliyevin müvafiq fərmanı ilə təsdiq olunan "Azərbaycan Respublikasında ixtisaslaşmış turizm sənayesinin inkişafına dair Strateji Yol Xəritəsi"ne uyğun olaraq Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi və nazirliyin nəzdində fəaliyyət göstərən Milli Turizm Təbliğat Bürosu tərəfindən Bakı şəhərinin və Azərbaycanın regionlarının 2018-ci il üçün turizm təqvimi hazırlanıb.

Turizm Şurasının üzvləri ilə razılaşdırılan təqvim ölkənin rəsmi turizm saytları olan azerbaijan.travel və salambaku.travel səhifələrində yerləşdirilib.

İstifadəçilər maraqlarına uyğun olaraq ölkəmizdə təşkil olunacaq festival, sərgi, idman, konsert və digər tədbirlərlə bağlı məlumatlarla tanış ola bilərlər.

Hər il olduğu kimi, bu il də ölkəmizdə turistik yöndən çoxsaylı tədbirlərin keçirilməsi gözlənilir. Bunu turizm təqviminin ilin birinci yarısı üzrə siyahısından da görmək mümkündür.

Beləliklə, fevralın 17-dən 24-dək Şahdağ Turizm Mərkəzində "Aralıq dənizi mətbəxi festivalı" keçiriləcək.

Festival iştirakçılarını türk, ispan, yunan, Mərakeş, qərbi İtaliya, Cənubi Fransa mətbəxinin nümunələri, əyləncəli tədbirlər və konsert proqramları gözləyir. "Şahdağ"da daha bir mətbəx festivalı martın 9-19-da keçiriləcək. Bu festival İtaliya mətbəxinə həsr olunub.

Martın 19-dan başlayaraq Novruz bayramı tətili günlərində Dənizkənarı Milli Parkda, eləcə də ölkəmizin bütün şəhər və rayonlarında müxtəlif mərasimlər təşkil olunacaq. Qeyd edək ki, hər il xüsusilə Bakıda keçirilən Novruz tədbirləri yerli sakinlərlə yanaşı, xarici turistlərin də marağına səbəb olur. Həmin günlərdə ölkəyə gələn xarici turistlərin də sayında ciddi artım qeydə alınır.

Paytaxt Bakı 5-7 aprel tarixində regionun ən böyük turizm sərgisinə - Azərbaycan Beynəlxalq "Turizm və səyahətlər" sərgisinə (AITF 2018) ev sahibliyi edəcək. Bundan əlavə, aprelin 1-3-də Sumqayıtda Qutab festivalının keçirilməsi nəzərdə tutulur. Aprelin 15-də isə növbəti - üçüncü Bakı Şoping Festivalı başlayacaq.

Bu il ölkəmizdə təşkil olunacaq müxtəlif idman tədbirləri də turizm təqvimində əksini tapıb. Aprelin 27-dən 29-dək Formula 1 Azərbaycan Qran-prisi, aprelin 30-da "Bakı Marafonu - 2018", mayın 3-7-də "Tour d'Azerbaïdjan" velosiped yarışının keçirilməsi nəzərdə tutulub.

Mayın 1-də Tərtərdə, iyunda isə Goranboyda Ərik festivalı, mayın 5-də Lənkəranda Çay festivalı, iyunun 15-də Xaçmazda III Beynəlxalq Dolma Festivalı planlaşdırılır. İlin ikinci yarısında da paytaxt Bakıda və bölgələrdə maraqlı tədbirlərin keçirilməsi nəzərdə tutulub. Daha ətraflı məlumatları turizm təqvimindən əldə etmək olar.

Milli Turizm Təbliğat Bürosundan aldığımız məlumata görə, turizm təqvimi mütəmadi olaraq yenilənəcək. Gələcəkdə təqvimin tədbirlərə biletlərin onlayn satışını həyata keçirən qurumların veb sahifələrinə inteqrasiyası da nəzərdə tutulub. Bu da yerli və xarici turistlərin təqvimlə tanış olduqdan sonra bilet əldə edə bilmələrinə yardımçı olacaq.

Qeyd edək ki, ölkə üzrə turizm təqvimi ilə <http://azerbaijan.travel/en/events>, Bakı şəhəri üzrə təqvimlə <http://salambaku.travel/en/events> linkləri vasitəsilə tanış olmaq olar. Saytlar ingilis və rus dillərində fəaliyyət göstərir, həmçinin mobil versiyaya uyğunlaşdırılıb.

Fariz Hüseynov

Birgə komissiya qarşılıqlı turizm axınına dəstək verəcək

Azərbaycan Turizm Assosiasiyası (AZTA) ilə Macarıstanın ölkəmizdəki səfirliyi arasında birgə komissiya yaradılır. Bu barədə razılıq AZTA-nın sədri Nahid Bağirovla Macarıstanın Azərbaycandakı səfiri Viktor Szederkenyi arasında keçirilən görüşdə əldə olunub. AZTA-dan bildirilib ki, birgə komissiyanın fəaliyyəti ikitərəfli turizm axınına dəstəyin göstərilməsindən ibarət olacaq. Assosiasiya quruma üzv olan nümunəvi şirkətlərin siyahısını hazırlayaraq yaxın günlərdə səfirliyə təqdim edəcək. Həmçinin AZTA üzvləri üçün xüsusi viza qeydiyyatı prosedurlarının tətbiqini təklif edib.

Tərəflər qarşılıqlı infoturların və görüşlərin keçirilməsi barədə qərara gəliblər.

Monteneqroya çarter reysləri həyata keçiriləcək

Bu il iyulun 5-dən sentyabrın 13-nə qədər PASHA Holidays (PASHA Travel-in struktur bölməsi) şirkəti tərəfindən Monteneqronun Tivat şəhərinə çarter reysləri təşkil ediləcək. Tivat Adriatik dənizi sahilində kiçik şəhərdir. Tarixi abidələri, gözəl çimərlikləri ilə tanınır. Qeyd edək ki, Monteneqro Azərbaycandan gələn turistlərə viza tətbiq etmir. Milli Turizm Təbliğat Bürosunun iştirakı ilə fevralın 8-də "JW Marriot Absheron" mehmanxanasında bu turizm regionuna dair təqdimat keçirilib. Tədbir barədə növbəti sayımızda ətraflı məlumat verəcəyik.

Abu-Dabi bir ildə 5 milyon turist qəbul edib

2017-ci ildə bütün dünya üzrə Abu-Dabiye (Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri) səfər etmiş turistlərin sayı 5 milyona yaxın olub. Abu-Dabinin Mədəniyyət və turizm departamentinin statistik məlumatlarına görə, MDB ölkələri xarici turistlərin sayına görə ilk onbeşliyə daxildir.

2017-ci ildə Rusiyadan Abu-Dabi əmirliyinə 40 mindən çox turist gəlib ki, bu da 2016-cı ilə müqayisədə iki dəfə çoxdur. Abu-

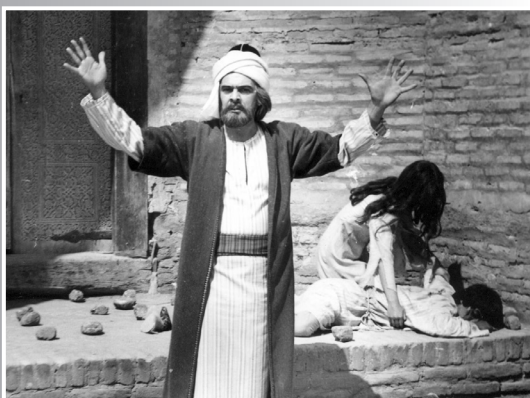
Dabidə istirahət edən turistlərin sayına görə MDB-də ikinci yeri yenə Ukrayna tutur (2017-ci ildə 12 327 nəfər). Gürcüstandan Abu-Dabiye istirahətə gəlmiş turistlərin sayı 62 faiz artaraq 2017-ci ildə 2 200 nəfərə, Özbəkistandan gələn turistlərin sayı 28 faiz artaraq 5 600 nəfərə çatıb. Son bir ildə Rusiya və Ukrayna vətəndaşları üçün BƏƏ-yə viza prosedurları sadələşdirilib və ya ləğv edilib. Bu qərar postsovet məkanın-

dan olan turistlərin sayının artmasını təşviq edib.

Abu-Dabi artıq BƏƏ-də işgüzar mərkəz və ya dəniz kurortu deyil, yüksək dərəcədə inkişaf etmiş infraqurum və çoxsaylı görməli yerlərə malik turizm istiqamətidir. Keçən il əmirliyin görməli yerlərinin siyahısına daha bir obyekt əlavə olunub - Abu-Dabi Luvru. Bu il daha bir layihənin - Yas adasındakı "Warner Bros. World Abu Dhabi" tematik parkın açılışı gözlənilir.

Azərbaycan kinosu - 120

"Səbuhi"dən "Sübhün səfiri"nədək

Dünya kinematografinin maraqlı bir ənənəsi var. Təkcə tarixi şəxsiyyətlərin, hökmdarların, müharibə, milli-azadlıq mübarizəsi qəhrəmanlarının deyil, həm də gerçək ədəbiyyat və sənət adamlarının, bir qədər seyrək hallarda isə elm adamlarının həyatlarını bədii kino lentinə köçürmək. Bu il 120 yaşını qeyd etdiyimiz Azərbaycan kinosunda da belə nümunələr var. Üstəlik, maraqlı cəhət budur ki, bizdə bu mövzuya həsr edilmiş 7 filmdən altısı şair və yazıçılara, biri bəstəkara həsr olunub.

Xoş gün soragini sabaha baxanlar getirir

Bu siyahıda birinci yerdə Mirzə Fətəli Axundzadənin həyat və fəaliyyətindən bəhs edən "Səbuhi" filmi durur. Bilməyənlərə məlumat verək ki, "Səbuhi" (sübhün adamı) Mirzə Fətəlinin özünə seçdiyi təxəllüsdür. 1941-ci ildə tamamlanmış filmdə Mirzə Fətəli xalqının sədaqətli oğlu, dövrünün qabaqcıl ideyaları uğrunda mübarizə ziyalı və ədib kimi göstərilir. Təbii ki, dövrün ideoloji diktəsi bu filmə yan keçməyib. Bir sıra epizodlarda, məsələn, Mirzə Fətəlinin toy məclisində gəlinin üzündən duvağını götürməsi, gənc Tubunun buna sevinc dolu reaksiyası, məclisdə ilk dəfə gördüyü adamlara təbəssümlə baxması, sonra evdə Tubunun Avropa libasında pəfonda çalınan Avropa musiqisinin sədaları altında rəqs etməsi, gənc Fətəlinin latın qrafikası uğrunda mübarizəsinin birbaşa islam dininin əleyhinə yozulması, görkəmli maarifçi və mütəfəkkirin az qala ilk sosial-demokrat kimi qələmə verilməsi sovet ideologiyasının tələbinə uyğunlaşdırılmışdı. Aktyorların ifasındakı teatrallıq, nitqindəki pafos isə o dövrdə SSRİ ərazisində lentə alınmış əksər filmlər üçün səciyyəvi, xüsusən də teatrdan kinematografa gələn rejissorların qurduğu mizanlar və aktyorların kamera önündəki davranışı üçün adi hal idi. Bununla belə, "Səbuhi" filmində bir diqqətçəkən epizod da var ki, bu gün də öz aktuallığını itirmir. Teatrdan Peterburqdan gəlmiş əsilzadə xanım ərindən tələb edir ki, hər cür yerli ekzotikaya maraq göstərdiyi üçün onu müsəlmanların komediografı ilə tanış etsin. Ər Mirzə Fətəliyə yaxınlaşaraq, Qolovkinlər nəslindən olan arvadının istəyini ona çatdırır. Gənc dramaturq ona belə cavab verir: "Təəssüf ki, sizin rus ekzotikanız məni maraqlandırmır, cənab Qolovkinin əri".

Filmə diqqətçəkən bir maraqlı məqam isə Qafqazın ictimai-mədəni paytaxtı olan Tiflisdə cərəyan edən hadisələrdə azərbaycanlı, gürcü və rus ziyalılarının obrazlarıdır.

"Səbuhi" filmi rejissor Rza Təhməsil və bəstəkar Tofiq Quliyevin kinoda ilk işi, aktyor İsmayıl Dağıstanlının kinoda ilk böyük roludur. Filmə o dövrün məşhur aktyorları Kazım Ziya, Ağadadaş Qurbanov, Möhsün Sənani, İsmayıl Əfəndiyev, Mustafa Mərdanov, Əli Qurbanov və başqaları, çox gənc Leyla Bədirbəyli çəkilib.

"Səbuhi"dən 32 il sonra

1973-cü ildə "Nəsimi" filmi ekranlara çıxdı. Görkəmli yazıçı İsa Hüseynovun (Muğanna) "Məhşər" romanı əsasında Həsən Seyidbəylinin çəkdiyi filmə tarixi faktlar kifayət qədər dəqiq verildiyindən, ekranda sovet ideologiyasının təsir gücünü ar-

tırmağa ehtiyac yox idi. Filmə insanı Al-laha ən yaxın varlıq saydığı üçün din xadimlərinin fitvasına tuş gələn Nəsiminin obrazına qurama çalarlar qatılmayıb. Üstəlik, kino dilini çox gözəl bilən Həsən Seyidbəyli zaman və məkan fəvqünə ucalmış Nəsiminin adına və şəxsiyyətinə layiq bir film çəkməyə müvəffəq olmuşdu.

Bu film Azərbaycan kinosuna Rasim Balayev kimi bir aktyor qazandırdı. "Nəsimi"də çəkilmiş görkəmli aktyorlar İsmayıl Osmanlı, Yusif Vəliyev, Məmmədza Şeyxzamanov, Səməndər Rzayev və başqaları da baş qəhrəmanın kölgəsində qalmaya-çaq obrazlar yaratdılar. Ekran əsəri 1974-cü ildə VII Ümumittifaq kino festivalında tarixi mövzuda ən yaxşı film kimi, aktyor Rasim Balayev isə ən yaxşı kişi rolunun ifasına görə II mükafata layiq görüldü.

"Nəsimi"dən sonra

böyük mütəfəkkir-şair Nizami Gəncəviyə həsr olunmuş film 1982-ci ildə ekrana çıxdı. Film hər məqamdan öncə görkəmli müğənni Müslüm Maqomayevin baş rola çəkilməsi ilə maraqlı idi. Quruluşçu rejissor Eldar Quliyevin iştirakı ilə İsa Hüseynovun yazdığı ssenari əsasında çəkilmiş "Nizami" filminin məramı təkcə dahi şairin həyat və yaradıcılığını işıqlandırmaq yox, həm də o dövrdə Azərbaycan xalqının ictimai-sosial həyatının təsviri, insanlararası münasibətlərin üst və alt qatını göstərmək idi. Filmin musiqisini görkəmli bəstəkar Qara Qarayev yazıb. Aktyor heyətinə gəlincə, Müslüm Maqomayev ilə yanaşı filmə gənc aktrisa Həmidə Ömərova, artıq tanınmış aktyorlar Həsənağa Turabov, Ələddin Abbasov, Hacımurad Yaqızarov, Şahmar Ələkbərov, Hamlet Xanızadə, Muxtar Maniyev və başqaları çəkiliblər.

"Nizami" filmi 1983-cü ildə Leninqrad-da XVI Ümumittifaq kino festivalında dahi Azərbaycan şairinin obrazının ekran təcəssümünə görə mükafata layiq görüldü.

Təəssüf ki, maraqlı süjet xətti və gözəl musiqi, tanınmış isimlərin filmə rol alması "Nizami" filminə "Nəsimi" qədər populyarlıq qazandıra bilmədi.

"Üzeyir ömrü"

janrına görə bədii televiziya filmidir. 1981-ci ildə "Uzun ömrün akkordları" adı ilə mavi ekrana çıxan film böyük maraqla qarşılanmışdı. Film janr etibarilə bədii filmə daha çox bədii-publistik lent olması ilə maraqlı idi. Azərbaycan peşəkar musiqisinin təməlini qoymuş dahi Üzeyir Hacıbəylinin uşaqlıq və gənclik illəri, jurnalistika fəaliyyəti, musiqili teatr janrını yaratmaq uğrunda fəaliyyəti ikihissəli filmə dolğun şəkildə əksini tapmışdı. Ssenari müəllifi və quruluşçu rejissoru Anar olan ekran əsərində çox maraqlı yeniliklər yer almışdı. Baş rolda istedadlı teatr rejissoru Hüseynağa Atakişiyev çəkilmiş, hətta konsert proqramlarında iştiraka çətinliklə razılan xanəndə Qədir Rüstəmov Cabbar Qaryağdı obrazını canlandırmışdı. İlk dəfə epizodik də olsa, Həsən bəy Zərdabi (Əli Zeynalov) və şairə, Xan qızı Xurşudbanu Natəvan (Nəcibə Məlikova), Əbdürrəhim bəy Haqverdiyev (Rüstəm Rüstəmzadə) film qəhrəmanı olaraq göstərilmiş, Hüseynqulu Sarabski (Mikayıl Mirzə), Hüseyn Ərəblinski (Mikayıl Kərimov), Zülfüqar Hacıbəyli (Yaşar Nuri), bəstəkar Maqomayev (Məmməd Məmmədov) və dövrün digər Azərbaycan ziyalılarının kino obrazı yaradılmışdı.

"Qəm pəncərəsi"ndən boyulananda

artıq yorğun, həyatının son günlərini yaşayan Mirzə Cəlili görürük. 1986-cı ildə ekrana çıxmış filmin rejissoru və ssenari müəllifi Anar idi. Ssenari Mirzə Cəlilin "Danabaş kəndinin əhvalatları" və "Danabaş kəndinin müəllimi" əsərləri əsasında yazılmışdı. Mirzə Cəlilin (Həsənağa Turabov) və onun həyat yoldaşı Həmidə xanımın (Elmira Şabanova) ahıl çağlarını canlandıran filmə böyük yazıçı uşaqlıq illərini xatırlayır. Məlum olur ki, onun öz əsərlərində yaratdığı obrazların çoxu elə uşaqlıqdan tanıdığı insanlar imiş. Film xoş niyyətə xidmət etsə də, təsir gücü baxımından "Üzeyir ömrü"nün uğurunu təkrarlama bilmədi.

"Cavid ömrü"nü vərəqləməyin zamanı

isə müstəqillik dövründə yetişdi. 2007-ci ildə çəkilmiş film əsasən böyük şair-dramaturq Hüseyn Cavidin ömrünün son illərini əhatə edir. Xalq yazıçısı Anarın ssenarisi əsasında rejissor Ramiz Həsənoğlunun çəkdiyi filmə baş rolu Rasim Balayev oynayır. Anar öz ənənəsinə sadıq qalaraq, bu filmə də dramaturqun taleyinə onun öz qəhrəmanlarının prizmasından yanaşıb. Odur ki, filmə Cavidin əsərlərindən parçalara da geniş yer verilib. Film repressiya dövrünün mənzərəsinin kino şəkli olduğundan Cavidin müasirləri və fikirdaşları olmuş Əhməd Cavad (Nurəddin Mehdiqanlı), Abdulla Şaiq (Şahmar Qəribli), Mikayıl Müşfiq (Qurban Məsimov), Abbas Mirzə Şerifzadə (Bəxtiyar Xanızadə), Cəfər Cabbarlı (Vüqar Əhmədov) kimi görkəmli şəxsiyyətlərin də obrazlarına yer verilib.

"Cavid ömrü" filmi ilə bağlı qəribə assosiativ məqam var. İlk dəfə baxarkən o, adama bir qədər uzun və hətta sönük təsir bağışlayır. Lakin növbəti seyrlərdə artıq prioritetlər yerini alır, tamaşaçı özü üçün bəlli bir seyr xəttini seçib izləyir. Ola bilsin ki, bu, bir seriala sığacaq mətləblərin icmal şəklində iki bölüme sığışdırılması ilə bağlıdır.

Böyük Axundzadəyə qayıds

Görkəmli sənət adamlarına həsr olunmuş filmlərin ilki "Səbuhi" filmidirsə, hələlik də sonuncusu "Sübhün səfiri"dir. 2012-ci ildə ekrana çıxmış bu ekran əsəri həm müəlliflər (ssenari - Anar, quruluş - Ramiz Həsənoğlu) və film estetikası, həm də süjet xətti və baş qəhrəman rolunun ifaçısı (Rasim Balayev) baxımından "Cavid ömrü"nün oxşarıdır. Mirzə Fətəlinin həyatının Hüseyn Cavid ömrü təklilənəsi artıq tamaşaçının psixoloji baxımdan indiyədək gördüyünün təkrarını seyr etməyə hazırlayır. Elə bu assosiativ düşüncə baxımından "Sübhün səfiri" geniş tamaşaçı rəğbəti qazana bilməyib. Halbuki filmə çox maraqlı tapıntılar, maraqlı kadrlar, qocaman ədibin taleyinə gerçək baxışlar yer alıb.

Əlbəttə, Mirzə Fətəli elə bir şəxsiyyətdir ki, onun yaradıcılığına da, özünə də hər nəslin münasibəti olmalı və bu, ekrana, səhnəyə gəlməlidir. Hələlikse, Azərbaycanın ədəbiyyat və sənət adamlarının bədii kinoportreti "Səbuhi" ilə başlayıb, "Sübhün səfiri" ilə bitir. Biz isə ardını gözləyirik.

Gülcahan Mirməmməd

İsrail İsrailov

filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, sənətsünaslıq üzrə elmlər doktoru, professor

Bu əhvalat o qədər məşhurdur ki, hətta bəzən müəllifinin kimliyini bilməyənlər belə yeri gələndə ondan örnək göstərirlər. Yüzlərlə quruluş tarixi həmin əsərin bütün xalqlar və nəsillər üçün aktualıq dərəcəsinə statistik sübut ola bilər. İlk baxışda sadədən sadə təsiri bağışlayan süjeti ilə sənətçiləri ov-sunlaması qərribə görünse də, fakt faktlığında qalır. Söhbət U.Şekspirin “Otello” pyesindən gedir.

Deyənlərə görə, Piter Bruk məşhur ingilis aktyoru Lourens Olivveyə öz quruluşunda baş qəhrəman rolunu təklif edəndə onuncu: “Mən axmaq qısqancı oynamaq istəmirəm. Tutarlı səhnə yozumu tapın, bax, onda sözüm yoxdur”,- deyib. Amma bu, həmin pyesin səhnə vəsiqəsi alması təcrübəsində ibrətamiz olsa belə, teatr sənəti tarixinin sadə bir epizodudur. Belə ki, Edmund Kindən başlamış Tommaso Salviniyə, Konstantin Stanislavskiye, Akaki Xoravaya, Vladimir Txapsayevə, Ələsgər Ələkbərova qədərki dövrdə və sonrakı illərdə dünya səhnələrini dolaşan “Otello” ən ağlagəlməz səhnə yozumlarında öz sirli cazibəsini qoruyub saxlayırdı.

Görünür, Seuldakı “Mülkyöl” teatri da bu cazibədən qurtula bilmədiyi üçün “Otello” bu dəfə Koreya dilində öz faciəvi həyatını bəyan etməli oldu. Rejissor Son Xın Okun quruluşunda baxdığım “Otello” özünəməxsus yozumda təqdim edildi. Burada sadə məkan həlli pyesin mürekkəb məzmununa xələl gətirmir, əksinə, dəbdəbədən uzaq minimalizmə əsaslanan tərtibata üstünlük verilməsi aktyorların qrafik mizanlarının ifa tərzini asanlaşdırmağa kömək edirdi.

Söhbətimiz zamanı quruluşçu rejissor tamaşa üzərində işə başlamazdan əvvəl Ciral di Çintionun “Venisiyalı mavr” əsəri ilə maraqlandığını və onun əsərindəki əhvalatın Şekspir tərəfindən dramaturji kolliziyalarla zənginləşdirilən ədəbi materialını öyrənməyə başladığını söylədi. Onun yuxarıda qeyd edilən əsərdən nə dərəcədə bəhrələndiyini deməyə çətinlik çəkəmsə də, “Otello” üzərindəki işi ilə bağlı təəssürlərim belədir.

Şekspirin sözügedən faciəsinin bəlli tarixlərdə oynanılan tamaşalarında bir qayda olaraq, kolliziyanın motivasiyası müxtəlif məntiqlərlə həllini tapırdı. Yəni, bəzi rejissorlar əsərin ədəbi materialındakı sətiraltı mənalar, bir başqaları müəllifin ustalıqla pərdələdiyi eynilərə istinad edərək faciənin törəmə səbəbini əsaslandırmağa səy göstərirdilər. Əlbəttə, bu yerdə “Otello”nun yüzillərə söykənən, müəyyən mənada,

klassik quruluş sayılan tamaşaların da, başlıca olaraq mavrın ona yad həyat şərtləri içərisində sadə bir əhvalatı ipə-sapa yatmayan bədəvi dünyagörüşlə şişirdib faciəyə səbəb olması ön plana çəkiliydi. Bu zaman avropalı düşüncəsinə görə, əsas olmayan qısqıncılığın insanı, hətta Otello kimi həyatın hər üzünü görüb mətinləşən bir sərkərdəni belə korazehin birinə çevirməsinin müdhişliyi təsvir edilirdi. Həmin tamaşalarda Otellonun qısqıncılıq səbəbindən çəkdiyi iztirablar, safqəlbli bədəvinin sadələşməklə inanıb tora düşməsinin fəsadları tamaşaçıları sarsıtmağa, katarsis yaratmağa qadir idi.

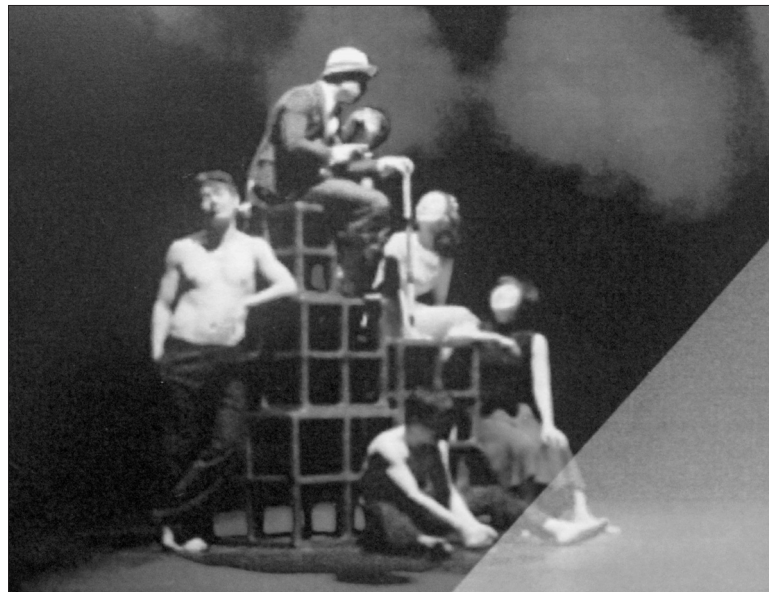
Amma bu faciənin başqa yozumlarında: “O (Dezdemon) mənə çəkdiyim əzablara görə sevdi, mən isə onu həmin əzablara məhrəm olduğuna görə”,- deyən Otellonun bu qədər asanlıqla tora düşməsinə sanki etiraz olaraq, daha tutarlı (hər halda onlara belə gəlirdi) səhnə həlli tapılırdı. Yəni ayrı-ayrı rejissorlar Otellonun qısqıncılıq hissini oyadan Brabansionun: “Qulaq as, mavr! Atasını aldadan qız bir gün səni də aldadacaq” sözlərini unutmamışdı. O biri tərəfdən “vəfali dost” hesab etdiyi Yaqonun xəbis planlarından xəbərsiz olan, ona həyatından daha əziz olan Dezdemonası ilə xoşbəxt yaşamaq xülyasının buludları üzərində gəzən Otello Kiprdə sayıqlığını itirmişdi. Odur ki, heç bir tərəfdən və heç kəsdən, xüsusilə, Yaqodan xəyanət gözləmir. Amma nahaq.

Sözün bu məqamında Otellonun psixoloji müvazinətinin belə asanlıqla pozulmasının, Dezdemonadan şübhələnməsinin ciddi səbəbi olmalı idi. Və yuxarıda L.Olivye-nin söylədiyi həmin o “ciddi səbəb” yozum məntiqi, rejissor konsepsiyasının başlıca nüvəsidir. Məhz bu səbəb Seul teatrinin göstərdiyi “Otello” tamaşasının vizual həllində diqqət çəkirdi və bu zaman demək lazımdır ki, həmin təqdimat kifayət qədər mübahisəli idi.

Quruluşçu rejissor Son Xın Okun tamaşaya hazırlıq prosesində pyes üzərində apardığı ixtisar əməliyyatlarının nəticə etibarilə bədii bütövlüyün xeyrinə olmadığı elə ilk gelişlərdən diqqəti çəkir. Tamaşada Venesiya baş verən sonrakı faciəyə səbəb olacaq ilkin hadisənin rejissor tərəfindən götürülməsi başlanğıcdan anlaşılmazlıq yaradır. Yəni, tamaşanın hadisələrinin Şekspirin ədəbi niyyətinə məhəl qoyulmadan Kiprdən başlaması özlüyündə qavrayışa mane oldu. Çünki bu halda Otello-Dezdemon münasibətlərinin ilkin səbəbi, birincinin Kiprə gelişinin səbəbi, Yaqonun qisas almaq motivi o qədər də bəlli olmur. Halbuki Şekspirin dahi məharətlə hördüyü ədəbi divar möhkəm, dramaturji konstruksiya yetərinə mükəmməldir və onu nəzərə almamaq üçün rejissorun ciddi konseptual yozum əsası yoxdur. Şekspire görə, Otellonun - məşəqqətlər görmüş bir bədəvi sərkərdənin intibah Avropasının məsum gözəli ilə məhəbbətinin Venesiya mərhələsinin əhəmiyyəti böyükdür. Dramaturji xətt, zaman və məkan əlaqəsi, həmçinin psixoloji-bədii məntiq baxımdan əsaslandırılmış, tutumlu dünyagörüş zəmini hazırlığı gələ-

cək faciəni labüldləşdirmişdir. Pyesdəki hadisələrin müəllif labirintlərinin hiyləgər dolanbacları həm obrazların niyyətlərini, həm əməllərini, həm də sonluğu şərtləndirir. Bu zaman hadisələrin tədrici dinamikasını izləyən tamaşaçı onları “həzm etmək”lə hadisələrin bədii axınında çabalayıb, xilas olmağa çalışanların ölüm-dirim söylərindən təsirlənə bilir.

Amma həmin dramaturji xüsusiyyətlərin rejissorun iradəsi ilə bəlli olmayan səbəbdən nəzərə alınmaması ilə bərabər, başqa, fikrimcə, mühüm olan ciddi bir amil də təhrif edildiyindən pyesin müəllif təqdimatından fərqli motiv uydurulmuşdur. Açıqı budur ki, müxtəlif yozumlarda, müxtəlif aktyorların, yeni yuxarıda adlarını qeyd etdiyim əfsanəvi səhnə ustalarının yaratdıqları Otello obrazının daxili gərginliyinin psixoloji fırtınası, onun Dezdemo-

nanın xəyanəti ilə bağlı şübhələrinə fərqli səbəblər tapılmış və hadisələr boyu yüksələn həmin psixoloji dişişmə oyunun ifa tərzində öz bədii səhnə təzahürlərini tapmışdır.

Uzun illər boyu istər nəzəriyyəçi alimlər, istərsə də bilavasitə pyesin səhnə təcəssümü işinə qoşulan ayrı-ayrı səhnə xadimləri faciənin bir-cə dəsmala (nə qədər əziz olsa belə) görə yaranmasını ciddi qəbul edə bilmir, Şekspirin sətiraltı mənalarını ələk-vələk edirdilər. Və müxtəlif illərdə hazırlanan tamaşalarda rejissorlar, bəlkə heç Şekspirin nəzərdə tutmadığı mətləblərə istinad edib, bədii səhnə uydurmalarına əsaslanırdılar. Belə mülahizə və yozumlar istənilən qədərdir, amma hələdən uzaqlaşmayaq deyək onları sadalamağa lüzum görməyib, Seulun “Mülkyöl” teatrinin “Otello” tamaşasında sözügedən səbəbin tapılması məsələsini nəzərdən keçirək.

Yuxarıda qeyd etdim ki, tamaşanın pərdəsi açılan kimi səhnədə Kiprin təsviri görünür. Burada bir şənlik məclisi qurulub, hamı şadlanır, rəqs edir və elə bu zaman səhnəyə Kiprin hakimi, sərkərdə Otello daxil olur. Şənələnən dəstdədən ayrılıb ona tərəf qaçan Dezdemon Otellonu hamı ilə bərabər rəqs etməyə dəvət edir, amma o, nəzakətlə bu dəvəti qəbul etmir.

Dezdemonanın onun dəvətindən imtina edən Otellodan incimir və yenidən rəqs edənlərə qoşulur. Otello kənardan onlara tamaşa edir və tezliklə səhnədən çıxır. Bax, elə

bu səhnə zamanı tamaşaçıların nəzərindən bir məqam qaçmır. Yeni aydın görünür ki, Otello sən demə, axsaqdır. Amma ona saf bir məhəbbət bəsləyən Dezdemon üçün bunun heç bir əhəmiyyəti yoxdur. O, Otellonun rəqs edə bilməyəcəyinin belə fərqləndirir deyil. Bu amil quruluşçu rejissor Son Xın Okun fikrincə, Otellonu sanki məhəbbət sərməstliyindən ayıldır, Dezdemonanın uşaqlıq dostu Kassio ilə çilgün və nəşəli rəqsi ona daxili üzüntü yaşadır. Amma bunu qeyd etməyi vacib bilirəm ki, rejissorun uğurlu tapıntı hesab etdiyi səbəb Şekspirin niyyətini təhrif etməklə yanaşı, eyni zamanda müxtəlif mübahisələrə yol açır. Məsələn, Otellonun sərkərdə olaraq nə zamansa, hansı döyüşdəsə yaralanıb şikəst olmasını, Dezdemonanın bu qəhrəman döyüşçünün rəşadətlərinə heyran olub, ona necə deyərler, bir könül-

dən min könülə aşiq olmasını mümkün hesab etmək olar. Amma bu vəziyyətdə olan Otellonun güclü türk ordusuna qarşı qoşunun sərkərdəsi olaraq döyüşə göndərilməsi barədə Venesiya senatının qərar verməsinə mümkün hesab etmək çətindir.

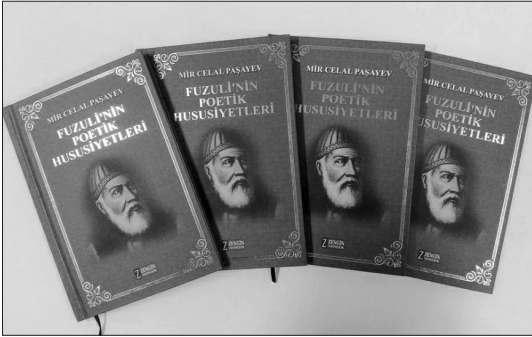
Rejissorun bu zəif əsası onun fikrincə, Otellonun daxili üzüntülərinin, cavan və sağlam Kassioya Dezdemonanın üstünlük verə bilməsi ehtimalından qaynaqlanan şübhələrinin səbəbi kimi məntiqli görünür. Amma həmin sadələşmə tapıntının Şekspirin Otello kimi tədbirli və dünyagörmüş qəhrəmanının faciəyə sürüklənməsi üçün yetərli olmadığı barədə ciddi düşünülməsi lazım idi. Çünki müəllifə görə, Otello şikəst biri olsaydı, özü yaş və təcrübə baxımdan ondan kiçik olan Dezdemon ilə izdivaca getməzdi. O, mərə, qətiyyətli və namusludur. Bunu - saf və məsum qızı tovlamağa bənzər əməli özünə sığışdırmazdı. Digər tərəfdən, tamaşada “vəfali dost” sandığı Yaqonun səhnədəki yeri, onun faciəyə aparan əməlləri, iftirları ilə Otellonu zəhərləyib ona cəhənnəm əzabları yaşatmasının yırtıcı mahiyyəti və iyrenc üsulları qapalı qalardı.

İş də elə burasındadır ki, rejissor əvvəlki “əməliyyatlardan” sonra Şekspirin pyesinin sonrakı hissələrinə, hətta remarkalarına belə sədəqətlə riayət etsə də, əvvəldə buraxılmış xətalara qavrayışda yaratdığı anlaşılmazlıqlar öz işini görürdü.

Maraqlıdır ki, Yaqonun Otello-dan qisas almaq niyyətinin motivasiyası haqda az qala, narahat olmayan (çünki bu məqam Venesiya-dakı hadisənin ixtisar edilməsi ilə itirilmişdir) rejissor tamaşanın təxminən ortasından başlayaraq, sonrakı gelişlərdə onun əməllərini intensivləşdirir və faciəvi sonluğu təmin edir. Bu sayaq yanaşma sadələşmə quruluş cəhdi, hətta təsirli oyun tərzilə diqqətçəkən səhnələr olsa belə, yalnız cəhd olaraq qalır. Amma “Mülkyöl” teatrinin “Otello”-su “ən qəmi hadisə” olmasa da, mündəricəsində Şekspirin böyük ehtiraslar, məkrli toqquşmalar, saf insani düşüncələr yaşadan pyesindən sanki bir ovuc hadisənin təsvirini əks etdirir, bir mavrın adı məhəbbət tarixçesini ehtiva edən pritiça şəklində təqdim edilir. Odur ki, obrazlı desək, Şekspirin məşhur faciəsinin suyunun suyu kimi göstərilən tamaşa öz auditoriyasında dərin estetik təəssürat yarada bilmir.

Onu da bildirməliyəm ki, Cənubi Koreyanın “Mülkyöl” teatri gənc kollektivdir. Doğrudur, sənətin dəyərləndirilməsində “yaşın fərqi” olmur, çünki on ilin, yaxud yüz ilin teatri illərə görə yox, sənətkarlıq nümunələrinin səviyyəsinə görə nüfuz qazanır. Bu baxımdan “Mülkyöl” teatri müəyyən mənada yenilikçi meyillərə sahib olduğunu müxtəlif tamaşaları ilə hər dəfə sübut edir.

2008-ci ildə yaranan teatrin təcəssüm işlərində obrazlılığa, ifaçılıqda axıcı ritmi ilə seçilən diksiyaya, psixofiziki əməl texnikasına, plastik bədən ifadəliliyinə xüsusi önəm verilir. Burada axtarış həvəsi, yaradıcılıq iştahı gəncliyə məxsus coşğun enerjiylə şərtlənir. Aktyorların fərdi peşə bacarığı, bədii özünüifadə səyləri, daim təkmilləşmə fəaliyyəti K.S.Stanislavski “Sistem”inin əsaslarına bağlıdır. Təcrübəli sənətkarları ilə bərabər yeni rejissor qüvvələrinə də geniş meydan verilən teatrin qısa müddət ərzində formalaşdırdığı repertuarı onun həm yaradıcılıq potensialının, həm də böyük sənət iddialarının olduğunu işarələsə də, hələ ki burada təşəkkül mərhələsi yaşandığı aşkar görünür. Bunu da qeyd etmək vacibdir ki, “Mülkyöl” teatrinin müxtəlif şəkildə özünü göstərən problemləri içərisində şəhəneqrafiya sahəsi də var. Elə “Otello” tamaşasının da tərtibat həllinin zəifliyi aşkar görünürdü. Ən sadə tərtibat elementlərindən istifadə yolunu seçən rejissora bu pyesin təcəssümündə kömək edə biləcək “danışan tərtibat”ın yoxluğu tamaşanın obrazının tapılmaması qənaətinə yaradır. Digər tərəfdən, müəllifin özü Dezdemon, Kassio, Emiliya, Brabansio, Rodriqo obrazlarına hadisələrin inkişafında müəyyən yer ayırırsa da, onların ədəbi məzmununda və əməl xəttində bir qədər xəsislik etmişdir. Hətta Otello və Yaqo duelinə ikinci sənə qatışı daha səxavətli olmuş, sanki şər in gücünün faciə törətmək qabiliyyətini xatırlatmaq, onun kübar zahirinin aldadıcı olduğunu, əslində Yaqonun təhlükəli xislətini göstərmək və sanki münasirətinə demək istəmişdir ki, ehtiyatlı olun, Yaqo həndəvərinizdədir, gücünüzü qürrelənməyin, o daha güclüdür. Və imkan düşən kimi Yaqo başlayır və udur...

Kitablarımızın tanınması ilə bağlı layihə davam edir

“Füzulinin poetik xüsusiyyətləri”
Türkiyədə nəşr olunub

Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi tərəfindən Türkiyədə Azərbaycan ədəbiyyatının tanınması və təbliği məqsədilə 2016-cı ildə başlanılan “Azərbaycan kitabının dünyaya tanınması” layihəsi davam etdirilir. Layihə üzrə seçmə Azərbaycan ədəbiyyatı nümunələrinin tərcüməsi, çapı və Türkiyədə yayılması həyata keçirilir.

Bu günlərdə layihə çərçivəsində görkəmli yazıçı, ədəbiyyatşünas Mir Cəlal Paşayevin müəllifi olduğu, dahi Azərbaycan şairi Məhəmməd Füzuli yaradıcılığından bəhs edən “Füzulinin poetik xüsusiyyətləri” adlı kitab şair-tərcüməçi Yurtseven Şen tərəfindən Türkiyə türkcəsinə çevrilərək “Sevinç Fırat Zengin Yayıncılık” nəşriyyatında çap olunub.

Kitabın Türkiyədə Füzuli yaradıcılığının tədris olunduğu bir sıra ali təhsil müəssisələrində dərs vəsaiti kimi istifadəsi planlaşdırılır.

Qeyd edək ki, indiyədək layihə üzrə 9 adda Azərbaycan ədəbiyyatı nümunələri çap olunaraq, türkiyəli kitabsevərlərə təqdim edilib.

Muğamşünas alimlərin ingilis dilini bilməsi vacibdir

“Bu gün Azərbaycana muğamı tədqiq edən əcnəbi alimlər gəlir. Lakin onlar muğamı tədqiq edən azərbaycanlı alimlərlə sıx ünsiyyət qura bilmirlər. Bunun da əsas səbəbi bizim alimlərin ingilis dilini zəif bilməsidir”.

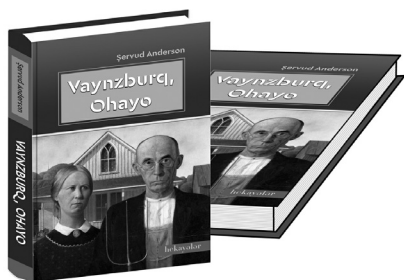
Bu fikri Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası (AMEA) Rəyasət Heyətinin iclasında akademiyanın prezidenti, akademik Akif Əlizadə deyib.

A.Əlizadə vurğulayıb ki, AMEA-da müvafiq ixtisaslar üzrə magistr qəbulu zamanı bu amil mütləq nəzərə alınmalıdır. AMEA-nın prezidenti internet məkanda folklorumuzla bağlı resursların da zəif inkişaf etdiyini bildirib.

İclasda AMEA-nın Humanitar Elmlər Bölməsinin akademik-katibi, akademik Teymur Kərimlinin bölmənin 2017-ci ildəki elmi və elmi-təşkilati fəaliyyəti haqqında məruzəsi dinlənilib. Bildirilib ki, ötən il bölmə üzrə 33 problemin 83 mövzusu üzrə tədqiqat işləri aparılıb, 7-si xaricdə olmaqla 129 kitab çap edilib.

Ötən il reallaşdırılan tədbir və layihələr sırasında AMEA-da “Ana dilimiz - milli varlığımızdır” müsabiqəsinin keçirildiyi də diqqətə çatdırılıb.

Şervud Andersonun hekayələr toplusu Azərbaycan dilində

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabineti yanında Tərcümə Mərkəzinin yeni nəşri - Amerika ədəbiyyatının görkəmli simalarından olan Şervud Andersonun hekayələrindən ibarət “Vaynzburq, Ohayo” kitabı işıq üzə

görüb. Kitaba yazığının müxtəlif illərdə qələmə aldığı “Əllər”, “Kağız yumruları”, “Ana”, “Filosof”, “Heç kəs bilmir”, “Əlvida”, “Vaynzburq” hekayələri daxil edilib.

Əsərləri Azərbaycan dilinə Təvəkkül Zeynallı tərcümə edib.

Dilimiz sərvətimizdir

Cümhuriyyətin milli dil siyasəti

Hər bir dil onu gələcəyə aparan xalqın taleyini yaşamağa məhkumdur. Çünki uzunmüddətli işğal və müstəmləkə zülmü görən ölkələrdə xalqın dili də bu və ya digər səviyyədə təzyiqə məruz qalır. Lakin nəsilər arasındakı təbii varislik prinsipi ana dilini yaşatmaq üçün yetərli olur.

Azərbaycan dili də müxtəlif dövrlərdə regionda baş verən arzuedilməz siyasi proseslər üzündən ölkəmizin təlatümlü vəziyyətə düşməsi ilə bir sıra məhrumiyyətlər yaşamışdır. Uzun müddət çarizmin müstəmləkəsində olan Azərbaycanda malik olduğumuz milli-mənəvi dəyərlər, o cümlədən ana dilimiz də basqı altında qalmışdır.

Mənbələrdə qeyd olunur ki, Azərbaycan dilinin inkişaf problemləri daha çox XX əsrə bağlıdır. Məhz bu dövrdə dilimiz çoxsaylı problemlərlə qarşılaşır və əsrin əvvəllərindən başlayaraq dildə yeni meyil və istiqamətlər özünü büruzə verir. Bütün bu problemlər isə ən çox bədii əsərlərin dilində və mətbuatda aydın şəkildə özünü göstərirdi.

Bu il 100 yaşını qeyd etdiyimiz Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti qurulan zaman (1918) dövlətin mühüm atributlarından sayılan rəsmi dil məsələsi yeni hökumətin diqqət mərkəzində idi. Cümhuriyyət hökumətinin 1918-ci il 27 iyun tarixli qərarı ilə türk (Azərbaycan) dili dövlət dili elan edildi. Əslində bu, cəmi 23 ay çox çətin siyasi şəraitdə fəaliyyət göstərən, yetərli iqtisadi dayaqları olmayan bir dövlət üçün təqdirləyiq addım idi. Həmin qərar ana dilimizin dövlət dili kimi işlədilməsinə aid ilk rəsmi tarixi sənəddir.

Bu qərara əsasən, ölkədə məhkəmə, inzibati idarəçilik və digər vəzifələrdə çalışanlar dövlət dilini lazımi səviyyədə öyrənənədək, dövlət müəssisələrində rus dilinin də işlənməsinə yol verilmirdi. Amma qərar yalnız idarəçilikdə milli kadrların yetişməsinə qədər olan müddət üçün nəzərdə tutulmuşdu. Dil sahəsində milliləşməni həyata keçirmək hökumətin əsas siyasətlərindən idi. Çar Rusiyası əsarətində dilimizin itirilmiş mövqeyini geri qaytarmaq tarixi əhəmiyyət kəsb edirdi. Həmin il avqust ayının 28-də Azərbaycan dilində savadlı kadrların yetişdirilməsi məqsədilə ölkədəki təhsil müəssisələrinin milliləşdirilməsi ilə bağlı qərar qəbul edildi. Azərbaycan dilində ali təhsil müəssisələrinin yaradılması isə Cümhuriyyət dövrünün əsas nailiyyətlərindəndir. Məhz bu amili nəzərə alan tarixçilər 1918-1920-ci illəri Azərbaycan dilinin inkişafının dönmüş nöqtəsi hesab edirlər.

1918-ci il dekabrın 27-də Cümhuriyyətin hərbi naziri Səməd bəy Mehmandarovun əmri ilə orduda xidmət edən, lakin dövlət dilini bilməyən zabitlər bir ay müddətində ən azı komanda salamlaşmasını Azərbaycan dilində öyrənməli və tətbiq etməli idilər. Bu tələbi yerinə yetirməyən zabitlərin isə ordudan

xaric edilməsi qərarlaşdırılmışdı. Bu məqsədlə təcili olaraq orduda Azərbaycan dilini öyrədən kurslar fəaliyyətə başladı. Bu həm də savadsızlığın aradan qalxmasına hesablanmışdı.

Parlamentdə ölkəmizdə yaşayan digər xalqların nümayəndələrinin rus dilində çıxış etmələri məqbul hesab edilmişdi. Dövlətin bu ali orqanında yazılı dilə şifahi nitq arasında ciddi fərqlər vardı. Yaranmış bu qarışıq situasiya ilə bağlı “Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti Ensiklopediyası”nda oxuyuruq: “Qərardan sonra daxili işlər naziri Behbud xan Cavanşir “Azərbaycan” qəzetinin müxbiri ilə müsahibəsində bildirmişdi ki, “Azərbaycan müəssisələrində rus dilinin işlədilməsi hazırkı dövrün zərurətindən irəli gəlir. Əlbəttə, bu çox davam etməyəcəkdir. Yüksək vəzifədə işləyən və türk dilini bilməyən məmurlar uzun müddət işləyə bilməyəcəklər. İki ildən sonra Azərbaycanın bütün müəssisələri milliləşdiriləcəkdir”.

Hökumət qeyri millətlərdən olan Azərbaycan vətəndaşlarının da dövlət dilini öyrənməsi üçün tədbirlər görürdü. 1919-cu ilin sentyabrında dilimizin öyrədilməsi üçün kurslar təşkil edilmişdi və bu məqsədlə büdcədən vəsait ayrılmışdı. Parlament üzvləri Azərbaycan dilinə vaxtaşırı münasibət bildirirdilər. Parlamentin 1919-cu il avqustun 21-də keçirilən iclasında Bakı Universitetinin (indiki BDU) açılması ilə bağlı deputatların çıxışlarında dil məsələsinə xüsusi diqqət yetirilmişdi. Çıxış edənlərin, demək olar ki, hamısı universitetdə - ölkənin ilk ali məktəbində tədrisin hansı dildə aparılması məsələsinə böyük əhəmiyyət verirdilər. Azərbaycan dilini bilən yüksəkixtisaslı kadrların olmaması üzündən Bakı Universitetində təhsil rus dilində aparılmalı idi. Görkəmli maarifçi, nəşir Məhəmməd ağa Şahtaxtılı “Azərbaycan” qəzetində dərc etdirdiyi məqaləsində yazırdı: “Universitetdə təhsilin rus dilində aparılmasından qorxmaq lazım deyil, universitet təhsilinin həyata keçirilməsi Azərbaycanda yüksəkixtisaslı milli kadrların yetişməsinə zəmin yaradacaq, nəticədə milli kadrlar yetişdikcə, universitetdə təhsil tədricən Azərbaycan dilinə keçiləcəkdir”.

Xalq Cümhuriyyəti Nazirlər Şu-

rası 21 mart 1919-cu il tarixdə əlifba islahatı üzrə komissiyanın yaradılması haqqında da qərar vermişdi. Qərarda xalq təhsili naziri Xudadad Məlikaslanova komissiyanın təşkil edilməsi tapşırılmışdı.

1919-cu il sentyabrın 1-də parlament yaşlılar arasında savadsızlığın ləğv edilməsi ilə bağlı tədbirlər haqqında qərar qəbul etdi. Həmin il sentyabrın 15-dən etibarən Bakı, Gəncə, Şuşa, Nuxa (Şəki), Zaqatala və Qazaxda yaşlılar üçün Azərbaycan dili kursları açıldı. Üç bölmə üzrə fəaliyyət göstərən kurslarda birinci bölmə Azərbaycan dilini və yazmağı tamamilə bilməyənlər, ikinci bölmə dili bilib yazmağı bilməyənlər, digər bölmə isə dili və yazmağı bilib, xüsusi terminləri, Azərbaycan dilində dərs demək üsulları və vəsaitlərini öyrənmək istəyənlər üçün idi. Bu kurslarla yanaşı, Bakıda parlamentin üzvü Abdulla bəy Əfəndizadənin rəhbərliyi ilə milli məktəblər üçün xüsusi tədris kursları fəaliyyətə başladı.

Cümhuriyyət dövründə Azərbaycan dilinin inkişafında, sözsüz ki, ədəbiyyatın da özünəməxsus missiyası vardı. İlk demokratik dövlətimizin yaranmasına ürəkdən sevinən yazıçı və şairlərimiz yaranmış münbit şəraitdən istifadə edərək dilimizin inkişafı və təbliğinə çalışırdılar. Hüseyn Cavid, Cəfər Cəbbəli, Cəlil Məmmədquluzadə, Abdulla Şaiq, Abbas Səhhət, Məhəmməd Hadi və başqaları ideya-sənətkarlıq cəhətdən bir-birindən maraqlı bədii nümunələrlə istiqlalyyət dövrünün ədəbi salnaməsini yaradırdılar. Ortaya çıxan ədəbi məhsullar bir tərəfdən xalqımızın azadlıq ideallarının, mübarizə ruhunun təcəssümü idisə, digər tərəfdən Azərbaycan dilinin inkişafını və möhkəmlənməsini şərtləndirirdi...

Xalq Cümhuriyyətinin həssas milli dil siyasəti bu gün onun varisi olan müasir Azərbaycan dövlətinin də diqqət mərkəzindədir. İkinci dəfə müstəqilliyinə qovuşan ölkəmizdə ana dilinin qorunması, xüsusilə globalaşmanın doğurduğu labüd problemlərə dayanıqlılığının artırılması məqsədilə mühüm dövlət proqramları icra olunur. Çünki ana dilimiz həmişə müasir olan çox qiymətli milli sərvətimiz, taleyimizdir.

Lalə Azəri

Ömrünün çox hissəsini ABŞ-da keçirmiş, Berkli Universitetinin yeganə “ömürlük” statusu ilə seçilmiş professoru, şərəfinə elmi müəssisə (“İnformasiya Texnologiyaları üzrə Zadə İnstitutu”) yaradılmış, Soft Avrasiya Akademiyasının qurucularından, əsərlərinə ən çox istinad edilən, dünya iqtisadiyyatının gedişatını yönləndirən alimlərdən biri, neçə-neçə xarici ölkə akademiyalarının üzvü, elmi-ictimai təşkilatlarının fəxri doktoru, ABŞ-dakı diaspor təşkilatlarımızın fəxri sədri...

Bu qədər geniştutumlu (hələ tam olmayan) “tituloqrafiya”nın imzalıqında çox yığcam, zərif, “zəif” bir isim -

Lütfi Zadə...

İlk sənədindəki “Ələsgərzadə Lütfi Rəhim oğlu” ad-soyadının “demonraj”ına ələ onun öz intellekti səbəb olub; Amerikaya gəlişindən bir az keçmiş dördüncü tərəfindən hər an, hər dəqiqə edilən ismi müraciətlər zamanı nitq və sifətlərdə görüb-hiss etdiyi pauza və gərginliklərə rəğmən soyadını qısaca olaraq Zadə ilə əvəz etdirib. Bu orijinallıqlar ölkəsinə tam oturuşub, global iqtisadi işlərə, dahiyanə nəzəriyyələrə imza atdıqdan sonra o, hərdən, həmin bu imza-redaktə “nəzəriyyə”si məsələsinin də vacibliyini vurğulayarmış...

Bu dünyəvi imza bizim Cənubumuzdan doğulub. Ərdəbildə - ziyalı bir ailədə doğulmuş atası iş dalınca zamanının “fontan Bakısı”na gəlir, 1918-ci ilin mart qırğını zamanı çoxları İrana-Türküstanə qaçsa da, o, geri dönmür, Cümhuriyyətin yenidən açdığı Universitetimizin Şərqşünaslıq fakültəsinə qəbul olunur, “İran” qəzetinin Bakı müxbiri işləyir, elmi yaradıcılıqla məşğul olur, Tibb fakültəsində oxuyan Fanni xanım ilə evlənib Novxanı kəndində yaşamağa başlayır və 1921-ci ilin fevralında bu ailədə doğulan uşağın adını Lütfi qoyurlar.

Lütfi ilk təhsilini Bakıdakı 16 nömrəli məktəbdə başlayır, bolşeviklərin müflisləşdirməsinə baxmayaraq burada yaşamaq qərarında olsa da, sovetlərin hətta düşüncə azadlığına belə girişdiyini gören ata isə ailəsini götürüb, İrana köçmək məcburiyyətində qalır. Təhsilini amerikalıların Tehrandə açdığı “Albors” missioner məktəbində davam etdirən Lütfi Tehran Universitetinin Elektrik mühəndisliyi fakültəsinə daxil olur. II Dünya savaşı illərində “de-fakto” işğal vəziyyətinə düşmüş “aqrar İran” ölkəni inkişaf rəlsinə salmaq üçün ümidverici-savadlı gəncləri xarici ölkələrdə təhsilə göndərir. Həmin il Türkiyəyə göndərilən 100 gəncdən biri Cavad Heyət, Amerikaya yollanmışlardan biri Lütfi Rəhim oğlu Ələsgərzadə - Lütfi Zadə...

Sonralar “Qeyri-səlis məntiqin atası ilə mənim həyatım və səyahətlər” kitabını yazıb, 1998-də çap etdiyi Feyda xanım ilə ailə quran bu məşhur atanın bir qızı və Norman adlı (məşhur riyaziyyatçı) oğlu olur.

FenomenZadə...

Tək ələ Türk-Müsəlman dünyasının yox, bütün dünyanın məşhurlar-məşhuru olmuş soydaşımız!

Və bu Ərdəbil-Bakı havalı gəncin, Güney-Quzey sevdalı Azərbaycanlı, türkkökən-müsəlmanbiət (bu vurğulamamın “nədən”inə toxunulacaq) qocanın -

Amerika erası...

1944-cü ildə bu möcüzələr ölkəsinin Kolumbiya Universitetinə tələbə kimi qədəm qoyan Lütfi Ələsgərzadə 1948-də elektron mühəndisliyi üzrə magistr dərəcəsi alır. Tehrana-Bakiya dönersə, nəinki buradakı şəraitin yüzdəbiri, hətta olmazın təqib-təzyiqlərlə qarşılaşacağını yaxşı dərk edən gənc Amerikada qalıb elmi fəaliyyətini davam etdirməyi qətiləşdirir. Tezliklə yanına dəvət etdiyi valideynlərə, artıq, professor-övladla birgə yaşadıklarının fərqi deyildir...

1963-də Elektrik mühəndisliyi və bilgisayar elmləri kafedrasına rəhbərlik etməyə başlayan alim iki il sonra öz elm sahəsində ilk “inqilab”ını - qeyri-səlis məntiq nəzəriyyəsini uğurla başa çatdırır.

Bir müddət Amerika elmi ictimaiyyətinin soyuq qarşıladdığı bu kəşfi yaponlar çox yüksək dəyərləndirir, texnologiyaya tətbiq edir, foto-videokamera, paltaryuyan maşın, vakuum kimyəvi təmizləyici və s. istehsalında, avtomobil, qatar və digər sənaye proseslərinin idarə olunmasında geniş istifadə etməklə, inanılmaz məbləğdə mənəfət əldə edirlər.

Yuxarıdakı “vurğulama”nın məqam-fürsəti: alimlərin fikrincə, iqtisadiyyat, siyasət, sosiologiya, fəlsəfə, psixologiya, linqvistika və hətta münaqişə problemlərində də istifadə olunan bu nəzəriyyə Lütfi Zadənin elmə “Qurani-Kərim” məntiqindən doğan bir yanaşmasıdır. Bu fundamental elmi bazis üzərində isə, dünya elminin ən yeni əsaslar üzərində qurulmasında çox mühüm rol oynamış “Təəssürlər nəzəriyyəsi”, “Sistemlər nəzəriyyəsi”, “Sözlə işləyən bilgisayar nəzəriyyəsi”, “Optimal süzgeçlər nəzəriyyəsi” kimi elmi kəşflər strategiyası...

Bu alimin dünyaca məşhur “vəziyyətlər fəzası”, “dinamik sistemlərin idarə olunma və müşahidə olunma nəzəriyyələri” müasir idarəetmə elminin əsasını təşkil edir. Neçə illərdir ki, elmi-ədəbi-publisistik mənbələrdə belə bir faktoloji məlumat yazılıb-oxunmaqdadır: “ABŞ-ın Milli Kosmik Tədqiqatlar Mərkəzi (NASA) bu nəzəriyyələr əsasında idarəetmə sistemlərini tədqiq edir, layihələndirir və tətbiq edir”.

Dünyanın ən nəhəng bilim adamları üçün möcüzə və... suiçimi kimi asan olan bu fenomenin “elm məhsullarını” tam komplekt-konspektləşdirib oxucuya çatdırmağın özü belə müşkül...

Nədən “neçə” başlayıb, harada

“nə cür” qurtarasan?

Məsələn, qeyri-səlis çoxluqlar nəzəriyyəsinin mahiyyəti nədən ibarətdir? Bəyəm bu suala müəllifin öz cavabı hər şeyi açırmı: “...Qeyri-səlis məntiq, qeyri-səlis çoxluqlar nəzəriyyəsinin əsas mahiyyəti odur ki, mütləq heç nə yoxdur. Hər şey, riyazi dillə desək, 0-1 şkalasında müəyyən həddə dəyişir. Deməli, real dünyanın ümumi mənzərəsi 0 və vahid arasında olan onlarla, yüzlərlə çalarlardan ibarətdir”.

Belə... Aristotel məntiqinə görə, bir adam ya dostdur, ya düşmən, Zadə məntiqinə görə isə, dostla düşmən münasibətləri arasında sonsuz sayda münasibət dərəcəsi var; neytral, çox yaxın, elə-belə dost və s.

Mənim “labirintal”lığım ələ hələ də davamiyyətdə: hansını deyib-deməyəsən? Süni neyron şəbəkələri, genetik alqoritmlər, xaos nəzəriyyəsi və ehtimal nəticə çıxarma paradixmalarının intellektual kombinasiyalarını özündə əks etdirməklə, yeni texnologiyaların əsasını təşkil edən “Soft Computing”, bilgisayarlarda informasiyanın qranulyasiyası kimi istifadə olunan - insan beyninə adekvat texniki model - “sözlə işləyən kompüterlər”, dəqiq ölçmə aparmadan ətraf aləm haqda dolğun informasiyaalma üsullu “təəssürat”, diskret və rəqəmli idarəetmə, informasiya-kommunikasiya sistemlərinin yeni əsasını qoymuş (adının baş hərfi ilə) “Z-çevirmə” kimi global nəzəriyyələrdənmi, 54 beynəlxalq jurnala elmi redaktorluğu və ya redaksiya heyəti üzvlüyündən, dün-

yada əsərlərinə ən çox istinad (1990-2000-ci illərdə 36000-dən çox) edildiyindənmi?..

Qeyri-adi elmiliyi barədə, dünyaya yeni baxış tərzini müəyyənləşdirməsi haqda çox yazılıb-deyilmiş bu alim “adi” insan kimi də maraqlı imiş. Öncə, özündən: “Mən fotoşəkil çəkməklə maraqlanırdım. Hətta bir çox məşhurları (məsələn, ABŞ-ın sabiq prezidentləri Nikson və Trumen, Rostropoviç, Qalina Vişnevskaya, Svyatoslav Rixter və b.) paparatsilər kimi (icazəsiz) çəkmişəm.

Təpədən-dırnağa sadə həyat tərzini yaşamış bu böyük alim hədiyyə almağı qətiyyənlə xoşlamasa da, minlərlə müasirinə öz “zövq avtoqrafı” ilə qalstuklar hədiyyə edərmiş...

Qoyun ətindən hazırlanan yeməkləri çox sevirmiş. Azərbaycanda isə ən çox bəyəndiyi yemək lüləkəbab və kələm dolması olub.

Ən böyük “qəribə”liyi isə “çox gözəlliklərə qadir” elmi “hər şeyə qadir” pullara qurban verməməsi. “Haqq-hesab” alimlərinin qənaətlərinə görə, əgər o - ömrünü darıdacaq bir mənzildə başa vurmuş bu mənəvi milyarder öz nəzəriyyələrindən yararlanan şirkətlərdən “pay sahibliyi” tələb etsəymiş, dünya trilyarderi olarmış...

Mehr-məhəbbət dolu bu insan bütün ötəri-dəyənliq epizodlarda səmimi görünməyə, qələbəlikdə qərar tuta bilmirmiş.

Bildiyimiz (və xeyli dərəcədə bilmədiklərimiz!) çətin elmi, riyazi bilgiləri, saysız informasiyaları yaddaşında cəm edən, mənimsədiklərinin bir detalını belə unutma-

yan bu dahi... hərdən corab geyməyi unudurmuş...

Bütün bunlar isə -

dünya elmində yeni bir məktəb - “Lütfizadə məktəbi” deməklə...

Azərbaycana ürəkdən bağlılığı da ki... öz yerində! Hələ tikan-məftilli Sovet illərində “elmi-siyasi” yollar tapıb, soydaşlarıyla sıcaq əlaqələr qurmuş, müstəqilliyimizdən sonra diqqətini artıraraq, elmi kədr hazırlığımıza xüsusi qayğı göstərmiş, 2008-də “BakuTel”in keçirdiyi beynəlxalq sərgi-konfransda iştirak edərkən: “Bakıdan gedəndə mənim on yaşım vardı. Burada axırıncı dəfə 1965-ci ildə olmuşam. İndi mənə öz hislərimi ifadə etmək çox çətinidir... Azərbaycanda indi baş verənlər mənə müsbət təəssürlər oyaqdır. Elmə və mədəniyyətə böyük diqqət yetirilir. Azərbaycan irəliyə gedir və onun parlaq gələcəyi olacaqdır. Mən bu uğurlara görə dostlarıma, Azərbaycan xalqına, dövlət başçısına minnətdarlığımı bildirirəm” - demişdir.

Dünya şöhrətli bu alim Azərbaycanda dəfn edilməsini vəsiyyəti etdi və bu, belə də oldu...

Elə Azərbaycan da bu böyük oğlunu daimi sayğı ilə qutladı: adı çıxandan ta Fəxri xiyabanda doğma torpağa tapşırılanadək bütün elmi-fəlsəfi yaradıcılığını ürək dolusu məhəbbət və maraqla izləyib, təbliğ-təşviq etdi, “Müasir elmin korifeyi” (Ş.Məmmədov) və “Dünya dahilərsiz yaşaya bilmir” (F.Tağıyev, M.Səməd) adlı kitablar çap edildi, “Uzaq və yaxın Lütfi Zadə” (O.Babazadə) sənədli filmi çəkildi, Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin 7 fevral 2011-ci il tarixli sərəncamı ilə elm və texnologiyaların inkişafına verdiyi töhfələrə və mədəniyyətlərə diqqətə layiq qurulmasında göstərdiyi görkəmli xidmətlərə görə “Dostluq” ordenilə təltif edildi...

Dünya miqyasınca böyük və sözün hər iki mənasında BÜTÖV AZƏRBAYCANLI alim dünya elminə 6 mühüm nəzəriyyə qazandıraraq gətirdi.

Ancaq...

Yox, bu sonuncu ifadədə heç bir inkarilik yoxdur. Sadəcə, fenomenal elmi təfəkkürü ilə “çox mümkün-süzləri mümkün edən” bu alim öz adını dünyanın bütün təzahürlərinin önündə olan ELM tarixinə qızıl hərfərlə yazdırıb... getdi. Bundan sonrakı saysız (və təbii ki, daim dialektik qalxınmada olan) daha möcüzəvi ixtiralarla ayaq verəsi tədqiqatları isə əbədən qaldı...

Tahir Abbaslı

Berkli Universitetində Lütfi Zadəyə həsr edilmiş simpozium

ABŞ-ın Berkli Kaliforniya Universitetində süni intellekt sahəsində qeyri-səlis məntiq nəzəriyyəsinin banisi, professor Lütfi Zadənin (1921-2017) anadan olmasının 97-ci ildönümünə həsr edilmiş “Qeyri-səlis məntiq və qeyri-səlis çoxluqlar” mövzusunda simpozium keçirilib.

Simpozium Berkli Universitetinin Elektrik mühəndisliyi və kompüter elmləri fakültəsinin maliyyə dəstəyi, Lütfi Zadənin davamçısı və ailəsinin yaxın dostu, Azərbaycan Texniki Universitetinin professoru Şahnaz Şahbazovanın təşkilatçılığı ilə keçirilib.

Simpoziuma dəvət olunanlar arasında ABŞ-ın Te-

xas, Corciya, Vaşinqton, Virciniya ştatlarından, Braziliya, Meksika, Rumıniya, Kanada və Avstraliyadan alimlər, habelə Kaliforniyanın San-Xose, San-Fransisko, Berkli və digər universitetlərinin professorları, Kaliforniyadakı Azərbaycan diasporunun üzvləri olublar.

Çıxış edənlər Lütfi Zadənin dünya elminə əvəzsiz töhfələrindən, elmi nəzəriyyələrinin tətbiqindən və inkişafından danışılar. Onu “Dünyanın həqiqi elm vətəndaşı” adlandıraraq, alim haqqında xatirələrini bölüşüblər.

Tədbirdə Lütfi Zadənin elmi fəaliyyəti haqqında film nümayiş etdirilib.

Azərbaycan

10 fevral 1828 - Rusiya ilə İran arasında müharibənin (1826-1828) yekunlarına dair Türkmənçay sülh müqaviləsi bağlanıb. Təbriz yaxınlığındakı Türkmənçay kəndində Rusiya generalı İvan Paskeviç və İran şahzadəsi Abbas Mirzənin imzaladığı müqaviləyə əsasən, Azərbaycanın İrəvan və Naxçıvan xanlıqları Rusiyaya birləşdirilib. Azərbaycan torpaqlarının Rusiya və İran arasında Araz çayı boyunca bölüşdürülməsi başa çatıb.

10 fevral 1918 - Yazıçı Cəməşid Cabbar oğlu Əmirov (1918 - 29.12.1982) Naxçıvan şəhərində anadan olub. "Brilyant məsələsi", "Qara "Volqa", "Şəhər yatarkən" və s. detektiv əsərlərin müəllifidir.

10 fevral 1925 - Cənubi Azərbaycan şairi, publisist Müzəffər Məmmədli oğlu Dırdəli anadan olub.

10 fevral 1927 - Ədəbiyyatşünas alim, professor, Əməkdar elm xadimi Cahangir Vahid oğlu Qəhrəmanov (1927-1995) Qəbələdə doğulub.

11 fevral 1914 - Xalq artisti Rəmziyyə Veysəlova (1914 - 22.8.1993) Bakıda doğulub. Uzun illər Gəncə Dövlət Dram Teatrının aktrisası olub.

11 fevral 1920 - Ədəbiyyatşünas, AMEA-nın müxbir üzvü Əziz Mirfeyzulla oğlu Mirəhmədov (1920-2002) Bakıda anadan olub. Üçcildlik "Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi"nin müəlliflərindən biridir.

"Dağlarda döyüş" və s. filmlərdə çəkilib.

11 fevral 1981 - Xalq artisti, görkəmli teatr və kino aktyoru Möhsün Sənani (Möhsün Sadıq oğlu Cəfərov; 19.6.1900, Tiflis - 1981) vəfat edib. "Kəndlilər", "Fətəli xan", "O olmasın, bu olsun", "Sehrli xalat", "Dağlarda döyüş" və s. filmlərdə çəkilib.

TƏQVİM**10-13 fevral**

11 fevral 1930 - Ədəbiyyatşünas, şərqşünas, tərcüməçi Əbülfəz Həşim oğlu Rəhimov anadan olub.

11 fevral 1930 - Mədəniyyət xadimi, Prezident təqaüdcüsü Gülarə Cəfər qızı Cabbarlı Bakıda anadan olub. C.Cabbarlı adına Dövlət Teatr Muzeyində baş elmi işçi, C.Cabbarlının ev-muzeyinin direktoru (1979-2012) işləyib.

12 fevral 1911 - Məşhur tarzən, Xalq artisti Bəhrəm Məşədi Süleyman bəy oğlu Mənsurov (1911 - 14.5.1985) Bakıda doğulub. 1932-ci ildən Dövlət Opera və Balet Teatrının solisti və konsertmeysteri olub.

12 fevral 1912 - Memar, AMEA-nın müxbir üzvü Ənvər Əli oğlu Qasımlı (1912 - 12.3.1969) anadan olub. Tibb İnstitutunun binası, "Ulduz" metro stansiyası və s. memarlıq layihələrinin müəllifidir.

12 fevral 1923 - Şair, dramaturq İslam Əhməd oğlu Səfəri (1923 - 6.11.1974) Naxçıvan Muxtar Respublikası Babək rayonunun Şəkərabad kəndində doğulub. "Göz həkimi", "Ana ürəyi", "Yolayıcı" və s. pyeslərin müəllifidir. Bir çox şeirlərinə mahnılar bəstələnib.

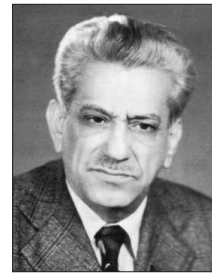
12 fevral 1925 - Filosof, professor Adil Yusif oğlu Nəcəfov (1925-1989) anadan olub.

12 fevral 1933 - Heykəltəraş, Əməkdar rəssam Elmira Mehralı qızı Hüseynova (1933 - 23.1.1995) anadan olub. H.Zərdabi (Bakı), C.Cabbarlı (Sumqayıt) və s. abidələrin müəllifidir.

12 fevral 1933 - Xanəndə, Əməkdar artist Mais Qurban oğlu Salmanov (1933 - 25.7.2008) Şəmkir rayonunun Morul kəndində doğulub. Opera və Balet Teatrının solisti olub.

13 fevral 1910 - Filologiya elmləri doktoru, professor Nəzakət Həsən qızı Ağazadə (1910-1979) anadan olub. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti parlamentinin sədr müavini Həsən bəy Ağayevin qızıdır.

13 fevral 1956 - Xalq artisti Gülbacı İmanova Bakıda anadan olub. Dövlət Xor Kapellasının bədii rəhbəri və baş dirijoru, Bakı Musiqi Akademiyasının professorudur.

13 fevral 2009 - Xalq şairi, dramaturq, ədəbiyyatşünas, ictimai xadim, akademik Bəxtiyar Vahabzadə (16.8.1925 - 2009) vəfat edib. 20-dək poema, 10 dram əsəri yazıb. Azərbaycan Ali Sovetinin (1980-1995), Milli Məclisin (1995-2000) deputatı olub, «Şöhrət» və «İstiqlal» ordenləri ilə təltif edilib.

Dünya

10 fevral 1890 - Rus şairi və yazıçısı, ədəbiyyat üzrə Nobel mükafatı (1958) laureatı Boris Leonidoviç Pasternak (1890-1960) anadan olub. Əsərləri: "Doktor Jivago" (roman), "Leytenant Şmidt", "Spektorski" (poema), "Bacım mənim - həyat", "Erkən qatarlarda" (şeirlər kitabı).

10 fevral 1837 - Rus şairi, yazıçı, dramaturq Aleksandr Sergeyeviç Puşkin (6.6.1799 - 1837) vəfat edib. Əsərləri: "Yevgeni Onegin" (mənzum roman), "Ruslan və Lüdмила", "Qafqaz əsiri", "Tunc atlı" (poema), "Boris Qodunov", "Motsart və Salyeri" (pyes), "Qaratoxmaq qadın", "Kapitan qızı" (povest) və s.

10 fevral 1898 - Alman dramaturqu, rejissor və teatr nəzəriyyəçisi Bertold Brext (Eugen Berthold Friedrich Brecht; 1898-1956) anadan olub. Pyesləri: "Üç quruluş opera", "Kuraj ana və uşaqları", "Qalileyin həyatı" və s.

11 fevral 1900 - Alman filosofu, "fəlsəfi hermenevtika"nın banisi Hans-Georq Qadamer (Hans-Georg Gadamer, 1900-2002) anadan olub.

11 fevral 1917 - Amerika yazıçısı və ssenaristi Sidni Şeldon (Sidney Sheldon, 1917-2007) anadan olub.

12 fevral 1809 - İngilis alimi və səyyahı, "təkamül nəzəriyyəsi"nin müəllifi Çarlz Darvin (Charles Robert Darwin; 1809-1882) anadan olub.

12 fevral 1865 - Polyak şairi, yazıçı və dramaturq Kazimej Pşerva-Tetmayer (1865-1940) anadan olub.

12 fevral 1881 - Dünya şöhrətli balerina, SSRİ Xalq artisti Anna Pavlovna Pavlova (1881-1931) anadan olub.

13 fevral 1769 - Rus satirik şairi İvan Andreyeviç Krılov (1769-1844) anadan olub.

13 fevral 1873 - Məşhur rus opera müğənnisi, rəssam və heykəltəraş Fyodor İvanoviç Şalyapın (1873-1938) anadan olub. 1921-ci ildə mühacirətə gedib, Parisdə vəfat edib.

13 fevral 1881 - İngilis uşaq yazıçısı Eleanor Farcon (Eleanor Farjeon, 1881-1965) anadan olub.

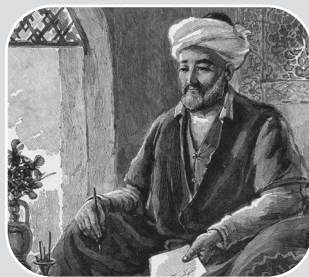
13 fevral 1903 - Detektiv romanlar müəllifi, Belçika əsilli fransız yazıçısı Jorj Simenon (Georges Joseph Christian Simenon; 1903-1989) anadan olub. Komissar Meqre haqqında əsərləri ilə məşhurlaşmış.

Hazırladı: Vüqar Orxan**Nəvai irsi və ümumbəşəri mənəvi dəyərlər****Azərbaycan alimləri Özbəkistanda beynəlxalq konfransa qatılıblar**

Fevralın 6-7-də Özbəkistanın Nəvai şəhərində "Əlişir Nəvai irsi və ümumbəşəri mənəvi dəyərlər" mövzusunda beynəlxalq konfrans keçirilib.

Böyük özbək şairi Əlişir Nəvainin irsinə həsr olunmuş tədbirdə Azərbaycan, Türkiyə, Qazaxıstan, Hindistan, Əfqanıstan, Pakistan və digər ölkələrdən alimlər iştirak ediblər.

Ölkəmizi konfransda Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası Dilçilik İnstitutunun direktoru, akademik

Möhsün Nağısoylu, institutun əməkdaşı Elçin İbrahimov, AMEA-nın Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutunun şöbə müdiri, filologiya elmləri doktoru Almaz Ülvü Binnətova, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru Könül Rəhimova və Bakı Dövlət Universitetinin professoru Ramiz Əskər təmsil edib.

Konfransda Azərbaycan alimlərinin də Əlişir Nəvainin həyat və yaradıcılığı ilə bağlı məruzələri dinlənilib.

Azərbaycan Dövlət Akademik Opera və Balet Teatrı
Nizami küçəsi 95

10 fevral	L.Minkus - "Don Kixot" (balet)	19.00
11 fevral	Z.Hacıbəyov - "Aşiq Qərib" (opera)	19.00

Azərbaycan Dövlət Akademik Milli Dram Teatrı
Füzuli meydanı 1

10 fevral	A.Sadıqov - "Buzlar ölkəsi"	12.00
	M.S.Ordubadi - "Qətibə İncə"	19.00
11 fevral	C.Məmmədquluzadə - "Anamın kitabı"	12.00
	C.Cabbarlı - "Almaz"	19.00
12 fevral	Çexenistan Respublikasının (RF) "Vaynax" rəqs ansamblının konserti	19.00

Azərbaycan Dövlət Musiqili Teatrı
Zərifə Əliyeva küçəsi 8

10 fevral	A.Xəyt, A.Kurlyandski - "Bir dayan...!" (rus dilində)	12.00
	İ.Sadıqov - "Molla Nəsrəddinin beş arvadı"	19.00
11 fevral	E.Sabitoğlu, Y.Şvarts - "Qırmızıpapaq"	12.00
	Ü.Hacıbəyli - "O olmasın, bu olsun"	19.00

Azərbaycan Dövlət Rus Dram Teatrı
Xaqani küçəsi 7

10 fevral	V.Neverov - "Nağıl qonaqlığında"	12.00
	Xalq artisti Aleksandr Şarovskinin yubiley gecəsi	19.00
11 fevral	V.Reznikova - "Durna balığının əmri ilə"	12.00
	P.Kalderon - "Məhbəbbətə zarafat etmirlər"	19.00

Azərbaycan Dövlət Gənc Tamaşaçılar Teatrı
Nizami küçəsi 72

10 fevral	A.Tolstoy - "Buratinonun macəraları"	12.00, 14.00
	Ə.Orucoğlu - "Açarını itirənlər"	19.00
11 fevral	A.Lindgren - "Balaca və damda yaşayan Karlson"	12.00, 14.00
	Ə.Orucoğlu - "Açarını itirənlər"	19.00

Azərbaycan Dövlət Kukla Teatrı
Neftçilər prospekti 36

10 fevral	S.Marşak - "Pişiyin evi"	12.00, 14.00
	Rus xalq nağılı - "Durna balığı" (rus dilində)	16.00
11 fevral	Rus xalq nağılı - "Turp"	12.00, 14.00
	Rus xalq nağılı - "Qoğal" (rus dilində)	16.00

Yuğ Dövlət Teatrı**Neftçilər prospekti 36 (Kukla Teatrının binası)**

10 fevral	P.Nurəliyeva - "Sonuncu"	19.00
11 fevral	T.Nar - "Şok"	19.00

Azərbaycan Dövlət Pantomima Teatrı
Azadlıq prospekti 10

10 fevral	B.Xanəzadə - "Qoca və Mələk"	18.00
11 fevral	B.Xanəzadə - "Fəlakət və İnsan"	14.00
	S.Hacıyeva - "Dejavü"	18.00

Azərbaycan Dövlət Mahni Teatrı
R.Bəhbudov küçəsi 12

11 fevral	"Ağca və yeddi cırdan" (balet tamaşası)	19.00
-----------	---	-------

Akademik Teymur Bünyadovun yubileyi qeyd olunub

Fevralın 7-də AMEA-nın Mərkəzi Elmi Kitabxanasında görkəmli tarixçi-etnoqraf alim, Arxeologiya və Etnoqrafiya İnstitutunun Tarixi etnoqrafiya şöbəsinin müdiri, Əməkdar elm xadimi, akademik Teymur Bünyadovun 90 illik yubileyinə həsr olunmuş "Azərbaycanda arxeoloji və etnoqrafik araşdırmalar" mövzusunda elmi sessiya keçirilib.

AMEA-nın prezidenti, akademik Akif Əlizadə son illər arxeoloq və etnoqraflarımızın dünya elminə verdiyi töhfələrdən danışdı.

Arxeologiya və Etnoqrafiya İnstitutunun direktoru, professor Maisə Rəhimova "Böyük tarixçi-xalqşünas alim Teymur Bünyadov" mövzusunda məruzə ilə çıxış edib. Diqqətə çatdırılıb ki, T.Bünyadov 35 monoqrafiyanın, "Azərbaycan etnoqrafiyası" üçcildliyinin baş redaktoru və böyük hissəsinin müəllifidir, bir sıra əsərləri xarici ölkələrdə (Türkiyə, Rusiya, İran, Ukrayna, Norveç və s.) nəşr olunub. Onun rəhbərliyi və müəllifliyi ilə "Qəbələ tarixi", "Qəbələ folkloru" və "Qəbələ etnoqrafiyası" adlı üçcildlik əsər rus və ingilis dillərinə tərcümə edilərək çap olunub. Ölkəmizdə tarixi etnoqrafiya məktəbinin banisi olan T.Bünyadovun rəhbərliyi ilə 10 elmlər doktoru, 30-dan çox fəlsəfə doktoru dissertasiya müdafiə edib.

Milli Məclisin deputatı Fəttah Heydərov, millət vəkili, akademik Ziyad Səmədzadə, AMEA Milli Azərbaycan Tarixi Muzeyinin direktoru, akademik Nailə Vəlixanlı, Xalq şairi Nəriman Həsənzadə, filologiya elmləri doktoru Qəzənfər Paşayev, professor Şirindil Alışanov və digər çıxış edənlər yubileyi təbrik edib, xoş arzularını bildiriblər.

Sonda akademik T.Bünyadov tədbirin təşkilatçılarına və iştirakçılarına təşəkkür edib.

Fevralın 7-də AMEA Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutunun elektron akt zalında "Azərbaycan mühacirət ədəbiyyatı kitabxanası" seriyasından növbəti nəşrin - yazıçı-publisist, tərcüməçi, nəşir və ictimai xadim Ceyhun Hacıbəylinin "Seçilmiş əsərləri"-nin təqdimat mərasimi keçirilib.

AMEA-nın vitse-prezidenti, Ədəbiyyat İnstitutunun direktoru, akademik İsa Həbibbəyli kitabın Ceyhun Hacıbəylinin 125 illiyi haqqında ölkə Prezidentinin 2015-ci il 19 noyabr tarixli sərəncamına uyğun olaraq nəşr edildiyini bildirib. Qeyd olunub ki, yeni nəşr C.Hacıbəyli irsinin öyrənilməsi baxımından böyük əhəmiyyət daşıyır.

Filologiya elmləri doktoru Abid Tahirli "Ceyhun Hacıbəylinin əsərlərinin nəşri tarixindən" mövzusunda məruzə ilə çıxış edib.

AMEA-nın müxbir üzvü Tehran Mustafayev, filologiya elmləri doktoru Vüqar Əhməd, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru Maral Yaqubova, C.Hacıbəylinin fransızdillə ədəbi-elmi irsinin tərcüməçisi Mirzəbala Əmrahov, Ədəbiyyat

Ceyhun Hacıbəylinin "Seçilmiş əsərləri"nin təqdimatı keçirilib

İnstitutunun Mühacirət ədəbiyyatı şöbəsinin müdiri, filologiya elmləri doktoru Nəqur Cabbarlı və başqaları kitabın məziyyətindən danışdılar.

Akademik İsa Həbibbəylinin baş redaktorluğu ilə "Elm" nəşriyyatında çapdan çıxmış kitabın məsul redaktoru

N.Cabbarlı, tərtibçisi, ön sözün və qeydlərin müəllifi A.Tahiridir. Kitabda XX əsr Azərbaycan ədəbiyyatının tanınmış nümayəndələrindən olan Ceyhun Hacıbəylinin (1891-1962) mühacirət illərində yazdığı bədii-publisistik əsərlər və elmi araşdırmalar yer alıb.

22 yaşında ölməzliyə qovuşmuş Qəhrəman

Fevralın 7-də Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Mübariz İbrahimovun (1988-2010) doğum günü idi. Yaşasaydı, 30 yaşını qeyd edəcəkdi.

Bu münasibətlə Dünya Azərbaycanlıları Mədəniyyət Mərkəzi İctimai Birliyində "Unutmayaq ki, unudulmayaq" mövzusunda dəyirmi masa və şair Almaz Alıqzının Milli Qəhrəmanın xatirəsinə həsr etdiyi "Əsgər andı" kitabının təqdimatı keçirilib. Tədbirdə Mübariz İbrahimovun qısa, lakin şərəfli həyat yolundan

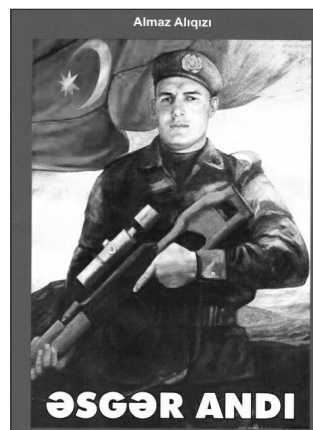
söhbət açılıb, onun ölməzliyə qovuşduqdan sonra bədii əsərlərin, filmlərin qəhrəmanına çevrildiyi vurğulanıb.

Milli Qəhrəmanın doğum günü ilə əlaqədar Zərdab rayon Mərkəzi kitabxanası Uşaq şöbəsinin təşkilatçılığı ilə "Müqəddəs zirvə" adlı tədbir keçirilib.

Tədbirdə Mübariz İbrahimov haqqında videoçarx nümayiş olunub. Uşaq şöbəsinin müdiri İlham Teymurzadə, kitabxananın əməkdaşı

Samirə Yəhyayeva və başqaları şəhidin döyüş yolu, göstərdiyi qəhrəmanlıq barədə danışdılar. Məktəblilər Mübariz İbrahimova həsr edilmiş şeirlər söyləyiblər.

Milli Qəhrəman Mübariz İbrahimovun ad günü münasibətilə daha bir tədbir Şirvan şəhər Heydər Əliyev Mərkəzində təşkil edilib. Mərkəzin əməkdaşları Bibixanım Şükürli, Səkinə Qayıbova, MKS-nin əməkdaşı İlhamə İmanova şəhidin ömür yolun-

dan bəhs ediblər. Şirvan şəhər Uşaq musiqi məktəbinin şagirdləri hərbi-vətənpərvərlik mahnılarını ifa ediblər.

Osmanlı Türkiyəsində 1839-1876-cı illəri əhatə edən, Avropa və Rusiya müdaxiləsi qarşısında "öz varlığını qorumaq" üçün həyata keçirilən Tənzimat islahatı ədəbi mühitdə də canlanma ilə nəticələnmiş, fərqli yaradıcılıq meyilləri formalaşmağa başlamışdı. Yeni ruhlu şair və yazıçılar yetişirdi ki, onların arasında özünəməxsus dəst-xətti ilə seçilən ədiblərdən biri də alban əsilli Şəmsəddin Sami idi.

54 il ömür sürən görkəmli yazıçı həyatını türk xalqının mədəni tərəqqisinə həsr edib. O, Azərbaycan ədəbi-mədəni mühitində daha çox "Dəmirçi Gavə" ("Gəvəyihəngər") faciəsi ilə tanınır. Əsər Süleyman Sani Axundov tərəfindən 1906-cı ildə Azərbaycan dilinə uyğunlaşdırılıb. Azərbaycanın görkəmli səhnə xadimi Hüseyn Ərəblinskinin baş qəhrəman Gavə obrazını yüksək sənətkarlıqla canlandırdığı əsər uzun müddət teatrlarımızın repertuarından düşməyib.

Şəmsəddin Xəlil bəy oğlu Sami 1850-ci ildə indiki Yunanıstan ərazisində, Yanya vilayətinin Fraşer qəsəbəsində dünyaya göz

Modernləşən Osmanlı ədəbiyyatının görkəmli nümayəndəsi

açıb. Doqquz yaşında ikən atası, iki il sonra anası dünyasını dəyişir, böyük qardaşı Əbdülün himayəsində böyüyür. Şəmsəddin 1861-ci ildə qardaşları ilə bərabər Yanya şəhərinə köçür, burada Zosemia liseyinə daxil olur. Səkkizlik məktəbi yeddi ilə bitirir, yunan, fransız, italyan, ərəb, fars, türk dillərini öyrənir.

1871-ci ildə İstanbula köçürlər. "Mətbuat qələmi" adlı qurumda işə

düzəlir. Ancaq o, yaradıcılığa daha çox vaxt ayırır. Bir müddət sonra ilk türk romanı olan "Taaşşuki-Talat və Fitnat" adlı əsərini yazır. Əsər İstanbulda maraqla qarşılanır və geniş əks-səda doğurur. 1874-cü ildə fransız dilindən "İxtiyar onbaşı" adlı pyesi türk dilinə tərcümə edir. alban xalqının problemlərini əks etdirən "Besa, yaxud əhdə vəfa" adlı dram əsərini yazır. Əsərlər İstanbuldakı Gədikpaşa teatrında tamaşaya qoyulur və maraqla qarşılanır.

Dörd ilə yaxın "Mətbuat qələmi"ndə çalışan Şəmsəddin Sami artıq İstanbulda təcrübəli yazıçı kimi tanınırdı. Ərəb və türk dillərində nəşr olunan "Trablus-qərb" vilayət qəzetində bir il baş redaktor işləyir. 1876-cı ildə hazırda Türkiyənin məşhur mətbuat orqanlarından sayılan "Sabah" qəzetinin əsasını qoyur. Qısa vaxtda qəzet böyük tirajla nəşr olunur. 1877-ci ildə Rodos valisi Sava Paşanın möhürdarı kimi onunla bərabər Rodosa ezam

edilir. Rusiya-Osmanlı müharibəsinin (1877-1878) sonunda Yunanıstanın nəzarətindəki alban torpaqları təhlükə ilə üz-üzə qalır. Buna etiraz səsinə qaldıran Şəmsəddin Sami 1878-ci ildə "Vaxt" qəzetində böyük bir məqalə ilə çıxış edir...

Tədqiqatçı Rəna İsgəndərli araşdırmasında qeyd edir ki, maarifpərvər ədib latın və yunan hərflərindən istifadə edərək Albaniyanın milli əlifbasını (1879), daha sonra isə qrammatikasını hazırlayıb. O, Abidin Paşanın rəhbərliyi altında yaradılan "Sevkiyyəti-əskəriyyə" birliyinə bir neçə ay baş katiblik edib. Həmin illərdə "Səfinə-nəhvi-ərəbi" adlı qrammatikaya dair əsərini yazıb.

Sultan II Əbdülhəmid onu 1880-ci ildə saraya dəvət edir. O, "Əsgəri Təftiş" təşkilatında katib vəzifəsinə təyin edilir. Ömrünün sonuna qədər bu vəzifədə çalışır, eyni zamanda yarımçıq əsərləri üzərində işləyir, tərcümə ilə məşğul olur. Viktor Hüqonun "Səfillər", Daniel Defonun "Robinson Kruzo"

romanlarını türk dilinə tərcümə edir. Fransızca-türkcə "Qamus-i-fransavi" adlı kitab hazırlayır. Dilçiliyə həsr olunan bu leksikoqrafik əsər İstanbulda böyük marağa səbəb olur və müəllif II Əbdülhəmid tərəfindən "İftixar" ordeni ilə təltif olunur.

Sonralar 6 cildə "Qamusül-alam" ensiklopediyası, "Qamus-i-ərəbi" ərəbcə-türkcə lüğəti, "Qamus-i-türki" adlı elmi kitabları ilə Şəmsəddin Sami Türkiyənin məşhur tədqiqatçılarından biri kimi tanınıb. Türk dili üzərində islahatlara can atıb, bu dilin xarici söz və qaydalardan azad olmasına çalışıb. O, eyni zamanda "Osmanlı türkcəsi" termininə qarşı çıxıb.

AMEA Məhəmməd Füzuli adına Əlyazmalar İnstitutunda Şəmsəddin Saminin "Qamus-i-türki", "Qamus-i-fransavi" və "Qamusül-alam" əsərləri saxlanılır.

Şəmsəddin Sami 1902-ci ildə Yusif Balasaqunlunun "Kutadqubilik", eləcə də "Orxon abidələri" nə dair tədqiqat əsərləri yazıb. "Orta çağ qıpçaqçası" əsəri üzərində çalışan müəllif bu maraqlı tədqiqatını başa çatdırı bilməyib.

Şəmsəddin Sami 1904-cü ildə, yaradıcılığının coşqun çağında vəfat edib.

S.Fərəcov

"Səyyah Sindibad" rok-operası təqdim olunacaq

2018-ci ilin may ayında Heydər Əliyev Sarayında "Səyyah Sindibad" rok-operası təqdim olunacaq. Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin sifarişi ilə ərsəyə gələn əsərin müəllifi bəstəkar və müğənni, klassik vokal məktəbinin nümayəndəsi Rizvan Sədirxanovdur. Opera "Min bir gecə nağılları"nın ən maraqlı hissələrindən olan "Dəniz səyahı Sindibadın nağılı"nın motivləri əsasında yazılıb.

Multikultural layihə olan rok-operada dünya klassiklərinin şeirlərindən nümunələr, Azərbaycan, rus, ingilis, italyan, çex dilində mətnlər, eləcə də Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti Leyla xanım Əliyevanın şeirləri yer alıb. Rok-operada Mikayıl Rəfiyev (Sindibad), Gülşən İbadova (Zöh-rə), Emil Minyaşev (Qoruyucu mələk), Riz-

van Sədirxanov (Bosman) çıxış edirlər. Həmçinin tanınmış musiqiçilər Azər Rza, Cavid Səmədov, Şamil Kərimov, Yuliya Motorina, Mila Rzayeva, İsmayıl Yaku-bov, İlham Nəzərov, Nərgiz Əlizadə, Ədalət Şükürov və digərləri layihədə yer alıb. Musiqi prodüseri Emil Minyaşev, rəssamı Marina Kuznetsova-dır. Ariyaların mətnləri Leyla Əliyeva, Azad Hacıyev, Rafael Hüseynov, Alessandro Milani, İosef Sladek, Şəmsi Qacar, Nikolay Qumilyov və başqalarına məxsusdur. Musiqinin bir çox janrlarının yer aldığı bir saat 40 dəqiqəlik əsər musiqisevərlər tərəfindən böyük maraqla qarşılanacaq.

Azərbaycan musiqisində yenilik olan əsərin müəllifi Rizvan Sədirxanov ölkəmizdən kənarda musiqi sənətimizin layiqli nümayəndəsi kimi tanınır. Dəfələrlə nüfuzlu vokal müsabiqələrinin qalibi, dramatik tenor Rizvan Sədirxanov İtaliyada vokal təhsili alıb. Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin dəstəyi ilə dünya klassik musiqisinin inciləri, Azərbaycan və xarici ölkə şairlərinin sözlərinə bəstələnmiş müxtəlif dillərdə mahnıların toplandığı "Səmi-mi qəlbədən" və "Şairin ürəyi" adlı iki musiqi albomu işıq üzü görüb. İtaliya, Rusiya, Türkiyə və İsraildə konsertləri, müxtəlif musiqi tədbirlərində çıxışları, ustad dərsləri olub. Tələbələri dünyanın musiqi akademiyalarında təhsil alır və opera səhnələrində çıxış edirlər.

Dünya turundan 142 milyon funt sterlinq qazanıb

Britaniyanın ən məşhur müğənnilərindən olan Adele təkcə bir dünya turundan 142 milyon funt sterlinq (təxminən 197 milyon

dollar) qazanc əldə edib.

Məlumatlara əsasən, 2016-2017-ci illər ərzində müğənniyə bir konsert proqramı üçün 1 milyon dollar pul ödənilirdi. Bu dövrdə müğənni "25" adlı albomuna dəstək proqramı çərçivəsində dünya konsert turuna çıxmışdı.

"Adel-Remedy Touring" reklam şirkətinin məlumatına əsasən, dünya turu üçün xərclər çıxıldıqdan sonra bu məbləğdən 42 milyon funt sterlinq müğənninin özünə çatıb. Qeyd edilən məbləğin 136 milyon funt sterlinq biletlərin satışından, 6 milyon isə suvenir məhsullarının satışından əldə edilib.

"Qənnadı gəlin" - tort-heykəl

Dubayda təzə açılmış toy salonlarının birində həqiqi ölçüdə şərqli gəlin şəklində tort var. Toy libası geyinmiş qız fiqurunun müəllifi britaniyalı dizayner Debbi Uinqhemdir. "Qənnadı gəlin" in libası krem, şokolad və mastikadan hazırlanıb.

Tort-qızın barmağındakı nişan üzününün qaşı isə həqiqi brilyantdır. Bu "heykəltəraşlıq" işinin qiyməti 1 milyon dollara yaxındır.

"Şahdağ" da "Xalçaların şahı" müsabiqəsi

Fevralın 18-də Şahdağ Turizm Mərkəzində ekstremal və şən qış müsabiqəsi - "Red Bull Shakh Carpet" keçiriləcək.

"Xalçaların şahı" müsabiqəsinin ideyasına görə, müxtəlif kostyumlar geyinmiş, dağdan enmək üçün hər cür vasitələrlə təchiz olunmuş iştirakçılar sonda kiçik trampinin üzərindən hovuzla tullanırlar. İştirakçıların xüsusilə müsabiqə üçün yaratdıqları hərəkət vasitələrinin əsas elementi isə xalça olmalıdır.

Üçüncü dəfə təşkil olunan müsabiqədə qeydiyyatdan keçmək üçün iştirakçılar əvvəlcədən komandanın kreativ konsepsiyasını fikirləşməli, xalça ilə sürüşmək üçün vasitə düzəltməli, müvafiq şən kostyum-

lar hazırlamalıdılar. Komandalar xalça ilə sürüşmək üçün konstruksiyaların qurulmasında xizəkdən, snouborddan, altı buz bağ-

lamış yeşiklərdən və ya qar üzərində hərəkət üçün digər hərəkət vasitələrindən istifadə edə bilərlər. Hazırda 15 komanda qeydiyyatdan keçib. Komandaların hər biri iki-üç iştirakçıdan ibarət olacaq. Qaliblər ən yaxşı tullanma, ən kreativ kostyum və çıxış, tamaşaçı simpatiyası kateqoriyalarında müəyyən olacaqlar.

Fariz Hüseynov

Qar və buzdan sənət nümunələri

Fevralın 5-də Yaponiyanın şimalında yerləşən Hokkaydo prefekturasının mərkəzi Sapporo şəhərində ənənəvi qar fiqurları festivalı başlayıb.

Odori parkında təşkil olunan və sayca 69-cu dəfə keçirilən festivalda ziyarətçilərə dünyanın bir sıra ölkələrindən gəlmiş sənətkarlar tərəfindən qardan və buzdan düzəldilən 200-dən çox fiqur təqdim edilir.

Bu fiqurlar sırasında UNESCO-nun Dünya irs siyahısına daxil edilən tarixi abidələrlə yanaşı, uşaqların sevimli cizgi filmlərinin qəhrəmanları da yer alıb.

Turistlərin də böyük maraq göstərdiyi festival fevralın 12-dək davam edəcək.

Baş redaktor:

Vüqar Əliyev

Qəzet 1991-ci ildən çıxır.

Ünvanımız: AZ 1012, Moskva pr, 1D.
Dövlət Film Fondu, 5-ci mərtəbə

Tel.: (012) 431-57-72; 431-28-79; 430-16-79

Tel/faks: (012) 431-28-79;

E-mail: qazet@medeniyyet.az

"Mədəniyyət" qəzetinin kompüter mərkəzində yığılıb səhifələnməmiş, "B-Z" mətbəəsində çap olunmuşdur.

Qəzetdə AZƏRTAC-ın materiallarından da istifadə olunur.

KAPİTAL BANKın
Yasamal filialı kod: 200037
VÖEN 9900003611
M/h AZ37NABZ0135010000000001944
SWIFT BIK AIIBAZ2X
H/h AZ98AIIIB33080019443300232103
VÖEN 1300338641
Lisenzia №AB 022279
İndeks 0187

Buraxılışa məsul:
Fariz Yunisli

Tiraj: 5158

Materiallardakı faktlara görə müəlliflər cavabdehdir.